

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAMİ BİLİMLER ANABİLİM DALI
İSLAM HUKUKU BİLİM DALI

**KADINLARIN ÖZEL HALLERİNDE
YAPABİLECEKLERİ VE
YAPAMAYACAKLARI İBADETLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYŞE AYAZ

VAN-2013

T.C.YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENTİTÜSÜ
TEMEL İSLAMİ BİLİMLER ANABİLİM DALI
İSLAM HUKUKU BİLİM DALI

KADINLARIN ÖZEL HALLERİNDE YAPABİLECEKLERİ VE YAPAMAYACAKLARI İBADETLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYŞE AYAZ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Sahip BEROJE

VAN-2013

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	III
KISALTMALAR.....	V
1. GİRİŞ. KADINLARIN ÖZEL HALLERİ	
1.1.HAYIZ.....	1
1.1.1. HAYZIN TANIMI.....	1
1.1.1.1. Hayzın Sözlük Anlamı.....	1
1.1.1.2. Hayzın Terim (İstılah) Anlamı.....	1
1.1.2. HAYZIN SÜRESİ.....	2
1.1.3. HAYIZ KANININ RENGİ.....	5
1.1.4. İSLÂM'IN VE İLAHÎ DİNLERİN HAYZA BAKIŞI.....	6
1.2. NİFAS.....	11
1.2.1. NİFASIN TANIMI.....	11
1.2.1.1. Nifasın Sözlük Anlamı.....	11
1.2.1.2. Nifasın Terim (İstılah) Anlamı.....	11
1.2.2. NİFASIN SÜRESİ.....	12
1.2.3. TEVRATIN NİFASA BAKIŞI.....	14
1.3. İSTİHÂZE.....	15
1.3.1. İSTİHÂZENİN TANIMI.....	15
1.3.1.1. İstihâzenin Sözlük Anlamı.....	15
1.3.1.2. İstihâzenin Terim (İstılah) Anlamı.....	15
1.3.2. İSTİHÂZENİN MAHİYETİ.....	15
1.3.3. TEVRATIN İSTİHÂZEYE BAKIŞI.....	17
2. KADINLARIN ÖZEL HALLERİNDE YAPABİLECEKLERİ VE YAPAMAYACAKLARI İBADETLER.....	19
2.1. NAMAZ.....	19
2.1.1. HAYIZ GÖREN KADININ NAMAZ KILIP KILAMAYACAĞI.....	19
2.1.2. NİFASLI KADININ NAMAZ KILIP KILAMAYACAĞI.....	24
2.1.3. İSTİHÂZELİ KADININ NAMAZ KILIP KILAMAYACAĞI.....	25
2.2. ORUÇ.....	27

2.2.1. HAYIZLI KADININ ORUÇ TUTUP TUTAMAYACAĞI.....	27
2.2.2. NİFASLI KADININ ORUÇ TUTUP TUTAMAYACAĞI.....	32
2.2.3. İSTİHÂZELİ KADININ ORUÇ TUTUP TUTAMAYACAĞI.....	32
2.3. HAC.....	33
2.3.1. HAYIZLI KADININ HACCI.....	33
2.3.2. NİFASLI KADININ HACCI.....	37
2.3.3. İSTİHÂZELİ KADININ HACCI.....	38
2.4. KUR'ÂN-I KERİM OKUMA.....	38
2.4.1. HAYIZLI KADININ KUR'ÂN OKUMASI.....	38
2.4.2. NİFASLI KADININ KUR'ÂN OKUMASI.....	40
2.4.3. İSTİHÂZELİ KADININ KUR'ÂN OKUMASI.....	40
2.5. MUSHAF DOKUNMA.....	40
2.5.1. HAYIZLI KADININ MUSHAF DOKUNMASI.....	40
2.5.2. NİFASLI KADININ MUSHAF DOKUNMASI.....	43
2.5.3. İSTİHÂZELİ KADININ MUSHAF DOKUNMASI.....	43
2.6. MESCİDE GİRME.....	43
2.6.1. HAYIZLI KADININ MESCİDE GİRMESİ.....	43
2.6.2. NİFASLI KADININ MESCİDE GİRMESİ.....	48
2.6.3. İSTİHÂZELİ KADININ MESCİDE GİRMESİ.....	49
SONUÇ.....	50
KAYNAKLAR.....	52
ÖZET.....	59
ABSTRACT.....	60

ÖNSÖZ

İbadet, Allah ile kul arasındaki en büyük iletişim vasıtası olarak kabul edilmiş, ahiret yaşamı için de hayati bir önem kazanmıştır. Bu nedenle dini hassasiyete sahip insanlar için ibadet, öteden beri çok önemli bir konu olagelmıştır. Allah insanlar arasında kadın, erkek ayrımı gözetmeden her birinin uymak zorunda olduğu çeşitli ibadetlerle onları sorumlu tutmuştur. Bu doğrultuda bazı ibadetler, kişinin isteği doğrultusunda yerine getirilmemekte, bazı ibadetler de kişinin isteğine bağlı olmaksızın doğal yapı gereği görülen bazı özel durumlar nedeniyle yerine getirilememektedir.

Kadın, sahip olduğu fiziki ve biyolojik özellikleri nedeniyle hayız, nifas ve istihâze gibi özel halleri yaşamaktadır. Kadınların bu özel hallerinde ibadet yapıp yapamayacakları konusu geçmişten günümüze kadar tartışıla gelmiştir. Ayrıca günümüz toplumunda halâ çok önemli bir tartışmadır.

Bizi bu konuda çalışmaya iten temel sebep, günümüzde, kadınların özel hallerinde ibadetlerini yapıp yapamayacakları hususunda birçok tartışmanın olması, bazı toplumların özel hallerde olan kadınlara farklı bir bakış açısıyla bakmasıdır. Bu çalışmamızın bir amacı da asırlardır erkekler tarafından konuşulan ve tartışılan, kadınları birebir ilgilendiren bu konuyu, bir bayan olarak araştırmak ve araştırmalar sonucu bazı problemleri açığa kavuşturmaktır.

Biz bu çalışmamızda İslam Hukukunda kadınların özel hallerinde yapabilecekleri ve yapamayacakları ibadetleri Kur’ân ve sünnet ışığında incelemeye, araştırmaya çalıştık. Dört mezhebin -Şâfiî, Hanefî, Hanbelî, Mâlikî- ve Zahirî mezhebinin en önemli isimlerinden İbn Hazm’ın ayrıca İbn Teymiyye’nin görüşlerine ve delillerine yer verdik. Günümüzde yapılan modern görüşleri ve tartışmaları değerlendirmekle birlikte tıbbi ve psikolojik analizlerle de destekledik.

İki bölümden oluşan tezimizin birinci bölümünde; kadınların özel hallerine, ikinci bölümünde de; kadınların özel hallerinde yapabilecekleri ve yapamayacakları ibadetlere yer verdik.

Bu çalışmamda zamanlarını bana ayırıp yapıcı eleştirileri ile beni yönlendiren Danışman Hocam sayın Doç. Dr. Sahip BEROJE’YE, yardımlarını benden

esirgemeyen değerli babam Mahmut AYAZ'A ve ağabeyim Mehmet Saki AYAZ'A
teşekkür ederim.

Ayşe AYAZ

VAN, 2013

KISALTMALAR

a.g.e. : Adı Geçen Eser

a.g.t. : Adı Geçen Tez

a.y. : Aynı Yazar

bkz. : Bakınız

bnt. : Bint

bşk. : Başkaları

DİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

ö : Ölüm Yılı

s. : Sayfa

Sd. : Sadeleştiren

(s.a.v). : Sallallahu Aleyhi ve's-sellem

Sy. : Sayı

TDK : Türk Dil Kurumu

Thk. : Tahkik

Terc. : Tercüme

t.s. : Tarihsiz

Tsh. : Tashih

Yay. : Yayınları

y.y. : Yer yok

1. GİRİŞ. KADINLARIN ÖZEL HALLERİ

1.1. HAYIZ

1.1.1 HAYZIN TANIMI

1.1.1.1. Sözlük Anlamı

Hayız Arapça bir kelime olup “hâde-yehîdu”nun mastarıdır. Sözlükte seyelân, kanın akması, akıntı¹ gibi anlamlara gelmektedir. Hayız kelimesi, “ağaçlardan reçine akması” ve “dolup taşan vadiler” anlamında da kullanılmaktadır.²

1.1.1.2. Terim (İstilah) Anlamı

Fıkhi bir terim olarak hayız, ergenlik çağına gelmiş sağlıklı bir kadının hastalık ve doğum halleri dışında, belirli dönemlerde rahminden akan kandır.³ Hayızlı olan kadına “hâid” denilir. Çoğulu “hevâid” veya “hıyed” dir.⁴ Halk arasında adet, ay hali, namazsızlık, aybaşı, kirlenme ve hastalanma olarak da kullanılmaktadır.

Tıpta hayız (menstruation), kadın yaşamında, ergenlik döneminden menopoza kadar uzanan, cinsel olgunluk döneminde her ay tekrarlanan ve ortalama 4-6 gün

¹ Ebû'l-Fazl Muhammed b. Mükerrrem b. el-Ensârî İbn Manzûr, (ö. 711/1311), *Lisânu'l-Arab*, (Thk.: Abdullah Ali Kebîr, Muhammed Ahmed Hasbullah, Haşim Muhammed Şâzilî), Dârü'l-Meârif, Kâhire, (t.s.), II, 2722; Kâsım Konevî, (ö. 978/1571), *Enîsü'l-Fukahâ fî ta'rîfâtî'l-elfâzil-mütedâbille-beyne'l-Fukahâ*, 2. baskı, (Thk.: Ahmed b. Abdurrezak el Kubeysî), Dârü'l-Vefa, Cidde, 1987, s. 63-64; Ebû Zekerriyâ Muhyiddin Yahya b. Şeref Nevevî, (ö. 676/1277), *Ta'rîfî'l-Elfâzî'l-Tenbîh ve Lüğatü'l-Fikhî*, (Thk.: Abdulğani ed-Dakr), Dârü'l-Kalem, Dimaşk, 1988, s. 44; Sadık Kuneybî, *Mu'cemü'l- Lugatü'l- Fukahâ*, 2. baskı, Dârü'n-Nefâis, Beyrut, 1988, s. 189; Sa'di Ebû Ceyb, *el-Kâmusü'l-Fikhî*, Dârü'l-Fikr, Dimaşk, 1988, s. 107.

² Şemsüddîn Muhammed b. Ebî'l-Abbâs b. Hamza b. Şihabüddîn eş-Şehir bi's-Şâfi's Sağir Remlî, (ö. 1004/1596), *Nihâyetü'l-Muhtâc ilâ Şerhi'l-Minhâc*, Mektebetü'l-İslâmiyye, (y.y.), (t.s.), I, 304; Konevî, *a.g.e.*, 63-64.

³ Şihâbüddîn Ahmed b. Selâme Kalyubî, (ö. 1069/1659), *Hâşiyetu Şerhi Celâleddîn Muhammed b. Ahmed el-Muhallâ*, Mektebetü ve Matbaatü Mustafa Yay., Mısır, 1856, I, 98; Nevevî, *a.g.e.*, s. 44; a.y., “*Ravzatü't-talibin*”, (Thk.: Adil Ahmed Abdulmevcud, Ali Muhammed Muavvez), Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut, 1992, I, 247; Şemsüddîn Muhammed b. el-Hatib Şirbînî, (ö. 977/1570), *Muğni'l-Muhtâc ilâ Ma'rifeti Me'ânî Elfâzî'l-Minhâc*, (Thk.: Ali Muhammed Muavvez, Adil Ahmed Abdulmevcud), Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut, 1994, I, 277; Vehbe Zuhaylî, *el-Fikhü'l-İslâmî ve Edilletuhû*, 3. baskı, Dârü'l-Fikr, Suriye, 1996, I, 455; Şihabüddîn Ahmed b. Muhammed b. Muhammed b. Ali ibn Hacer el-Heytemî, (ö. 974/1567), *Minhâcü'l-Kavim bi-Şerhi Mesâilî't-ta'lim*, Dârü'l-Minhâc, Beyrut, 2006, I, 117; a.y., “*Tuhfetü'l-Muhtâc bi-Şerhi'l-Minhâc*”, Dârü's-Sadr, Beyrut, (t.s.), I, 383; Abdullâh b. Mahmud b. Mevdud el-Mavsilî, (ö. 683/1284), *el-İhtiyâr li Ta'lîli'l-Muhtâr*, Dârü'l-Erkâm, Beyrut, (t.s.), I, 41; Abdurrahman b. Muhammed b. İyaz el-Cezerî, (ö. 750/1350), *Kitâbü'l-Fikh alâ Mezâhibi'l-Erba'a*, İhyâtü'l-turâsü'l-Arabî, Beyrut, (t.s.), I, 124-126; Ebû Bekr el-Bekrî İbnü'l-Ârif Muhammed Şatta ed-Dimyâtî, (ö. 1302/1885), *İ'ânetü'l-Tâlibîn*, Dârü'l-İhyâü'l-Kütübî'l-Arabiyye, (y.y.), (t.s.), I, 72; Remlî, *a.g.e.*, I, 204; Kuneybî, *a.g.e.*, s. 189; Sa'di, *a.g.e.*, s. 107; Konevî, *a.g.e.*, s. 63-64.

⁴ Sa'di, *a.g.e.*, s. 107.

süren rahim kanaması, adet, aybaşı, menstruasyon⁵ olarak tanımlanmaktadır. Aylık döngünün sonlanmasından yaklaşık iki gün önce yumurtalık hormonları hızla azalır, daha sonra bunu aybaşı kanaması izler. Her ay döngünün başlangıcındaki rahmin iç tabakasının büyük bir kısmı aybaşı kanaması ile dökülür. Normal aybaşı kanaması süresince 40 ml. kan ve 35 ml. kan seröz (seruma benzer sıvı) kaybedilir.⁶

Aybaşı kanaması, ortalama olarak her yirmi sekiz günde bir tekrar eder ancak kadınlar arasında siklus (döngü) uzunlukları çeşitlilik gösterebilmektedir. Aybaşı kanamasının süresi değişkendir. Genellikle dört-altı gün devam eder. İki-sekiz gün arasındaki kanamalar siklusa değişkenlik göstermediği sürece normal kabul edilebilir. Normal aybaşı periyodları esnasında meydana gelen kan kaybı miktarı, bir çok araştırmacı tarafından hesaplanmış ve 25-60 ml. arasında değiştiği saptanmıştır.⁷

1.1.2. HAYZIN SÜRESİ

Her kadının gördüğü adet süresi birbirinden farklıdır. Hayzin en kısa ve en uzun süresinin belirlenmesinde mezhepler de farklı görüşler ortaya koymuşlardır.

Şâfiîlere göre hayız, dokuz yaşında başlar. Hayzin ortalama süresi altı-yedi gündür. En kısa süresi bir gün bir gece, en uzun süresi de on beş gündür. Temizliğin en az süresi de on beş gündür. Temizliğin çoğunda ise bir sınır yoktur.⁸

⁵ Utkan Kocatürk, *Açıklamalı Tıp Terimleri Sözlüğü*, 10. baskı, Nobel Tıp Kitabevi, Ankara, 2005, s. 510.

⁶ Arthur C. Guytan, John E. Hall, *Tıbbi Fizyoloji*, 11. baskı, (Terc.: Editörleri.: Hayrünisa Çavuşoğlu - Berrak Çağlayan Yeğen), Nobel Tıp Kitapevleri ve Yüce Yay., İstanbul, 2005, s. 1018-1019.

⁷ Williams Obstetrics, *Williams Doğum Bilgisi*, 21. baskı, (Terc.: Ayşegül Cengiz Akman), Nobel Tıp Kitapevleri, İstanbul, 2005, s. 74,76.

⁸ Ebû İshak Cemâluddîn İbrâhim b. Ali b. Yusuf eş-Şirâzî, (ö. 472/1079), *el-Mühezzebe fî Fıkhi'l-İmâmi's-Şâfiî*, (Thk.: Muhammed Zuhaylî), Dârü'l-Kalem, Dimaşk, 1992, I, 145; Nevevî, *Ravzatü't-Talibin*, I, 247-248; a.y., "*el-Mecmû Şerhi'l Mühezzebe li's-Şirazi*", (Thk.: Muhammed Necib el-Mutî), Mektebetü'l-İrşad, Cidde, (t.s.), II, 408-409; Muhammed ez-Zehrâ Ğamrâvî, *es-Sirâcü'l-Vehhâc Şerh 'alâ Metni'l-Minhâc*, Matba'at-i Haznedar, İstanbul, (t.s.), s. 30-31; Dimyâtî, *a.g.e.*, I, 71; Remlî, *a.g.e.*, I, 307-308; Şirbinî, *a.g.e.*, I, 278; Zuhaylî, *a.g.e.*, I, 459-460-461; Süleyman b. Ömer b. Muhammed Büceyrimî, (ö. 1221/1807), *Hâşiyetü'l-Büceyrimî alâ Şerhi'l-Menheci't-Tullâb*, , el-Mektebetü'l-İslâmiyye, Diyarbakır, (t.s.), I, 132; İbrahim el-Bâcûrî, (ö. 1277/1861), *Hâşiyetü'l-Bâcûrî alâ İbn Kâsım el- Ğızî*, Dârü'l-İhyâ el-Kütübü'l- Arabiyye, (y.y.), (t.s.), I, 112-113; Cemâluddîn Yusuf Erdebilî, (ö. 776/1374), *Kitâbü'l-Envâr li-'Ameli'l-Ebrâr*, Mektebetü'l-Cemâliyye, Mısır, 1910, I, 41; İbn Rüşd Ebü'l-Velid Muhammed b. Ahmed b. Muhammed b. Ahmed Kurtubî, (ö. 595/1198), *Bidâyetü'l-Müctehid ve Nihâyetü'l-Muktesid*, Kahraman yayınları, İstanbul, 1985, I, 39; Abdullah b. Hasan el- Kühecî, *Zâdü'l-Muhtâc bi-Şerhi'l-Minhâc*, (Thk.: Abdullah b. İbrahim Ensarî), Mektebetü'l-Asriyye yay., Beyrut, 1988, I, 107-108; Cezerî, *a.g.e.*, I, 127-128.

Hanbelîlere göre hayız, dokuz yaşında başlar. Hayzın ortalama süresi altı-yedi gündür. En kısa süresi bir gün bir gece, en uzun süresi de on beş gündür. Ortalama temizlik süresi yirmi dört gündür. Hayız kanı elli yaşından sonra kesilir.⁹ Ayrıca Hanbelîler'in genel görüşüne göre yapılan araştırmalar sonucu Arap kadınlarda hayız kanı altmış yaşında, Arap olmayan kadınlarda ise hayız kanı elli yaşından sonra kesilir.¹⁰

Hayız süresinin belirlenmesinde Şâfiîlerin ve Hanbelîlerin delili; Hz. Ali'den gelen, “*Hayzın en azı bir gün bir gecedir. On beş günden fazlası istihâzedir,*” şeklindeki rivayettir.¹¹

Bazı kaynaklarda Şâfiîlerin hayzın en uzun süresini on beş gün olarak belirlemeleri Hz. Peygamber (s.a.v)'den nakledildiği belirtilen “*Kadınların dini noksandır. Ömürlerinin yarısını oturarak geçirirler. Namaz kılmaz, oruç tutmazlar.*”¹² rivayeti delil olarak gösterilir.¹³ Fakat bu hadisin zayıf olduğu belirlenmiş, İbnü'l-Cevzî böyle bir hadisin bilinmediğini, Beyhâkî de böyle bir hadise rastlamadığını ifade etmiştir.¹⁴

Ayrıca bir çok Şâfiî kaynağı hayız süresinin belirlenmesini sağlayan delillerin araştırmaya ve tecrübeye¹⁵ dayalı olduğunu belirtmektedir.

Hanefîlere göre, hayzın en kısa süresi üç gün, en uzun süresi ise on gündür. İki hayız arasındaki temizlik süresi on beş gündür. Temizliğin çoğunda ise bir sınır yoktur. Üç günden az, on günden fazla görülen kan ile hâmile kadının Gördüğü kan

⁹ Muvafâkuddîn Ebû Muhammed Abdullah b. Ahmed b. Muhammed İbn Kudâme, (ö. 620/1233), *el-Kâfî*, (Thk.: Abdullah b. Abdulmuhsin Türkî), Dârü'l-Hicr, Kahire, 1992, I, 163-164; Mansur b. Yunus b. İdris Buhutî, (ö. 1051/1641), *Keşşafü'l-Kıym'a 'an Metni'l-İkna*, (Thk.: Muhammed Emin Dinnavî), Allâmü'l-Kütüb, Beyrut, 1997, I, 188-189.

¹⁰ İbn Kudâme, *a.g.e.*, I, 165.

¹¹ Cezerî, *a.g.e.*, I, 127-128; Zuhaylî, *a.g.e.*, I, 461-462; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, (Thk.: Abdullah b. Abdulmuhsin Türkî, Abdülfettah Muhammed el-Hulu), Dârü'l-Âlemi'l-Kütüb, Riyad, 1997, I, 390.

¹² Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil Buhârî, (ö. 256/870), *Sâhîhü'l-Buhârî*, (şerh.: Ahmed b. Ali İbn Hacer el-Askalanî), Dârü'd-Deyyân, Kahire, 1988, “Kitâbü'l-Hayz”, 6. (I, 483).

¹³ Alâuddîn Ebî Bekr b. Mes'ud el-Hanefî el-Kâsânî, (ö. 587/1191), *Bedâi'us-Sanaî 'fî Tertibi's-Şerâi*, (Thk.: Ali Muhammed Muavvez, Adil Ahmed Abdülmevcud), Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 1997, I, 290; Buhutî, *a.g.e.*, I, 188-189.

¹⁴ Cezerî, *a.g.e.*, I, 128.

¹⁵ Nevevî, *el-Mecmû*, II, 409; Remlî, *a.g.e.*, I, 278; Şirbinî, *a.g.e.*, I, 307.

istihâzedir.¹⁶ Ebû Yûsuf'a göre hayzın en kısa süresi iki gün iki gecedir.¹⁷ Hanefîlerin delili, Peygamberimiz (s.a.v)'in; *"Hayzın en kısa süresi üç gün; en uzun süresi on gündür. Bunun dışında gelen istihâzedir."*¹⁸ hadisidir. Fakat bu hadisin zayıf bir hadis¹⁹ olduğunu söyleyenler de vardır.

Mâlikîlere göre, hayzın en kısa süresi için bir sınır yoktur. En uzun süresi on beş gündür. Görülen tek bir damla kan bile hayızdır.²⁰

Zâhirîler bir defa dahi olsa kanın gelmesiyle hayzın ortaya çıktığını söylemektedirler. İki hayız arasındaki temizlik kur'dur. Kur' da iddetten sayılır diyerek *"Boşanmış kadınlar kendi kendilerine üç ay hali (hayız veya temizlik müddeti) beklerler. Eğer Allah'a ve ahiret gününe inanıyorlarsa, Allah'ın kendi rahimlerinde yarattığını gizlemeleri onlara helal olmaz. Kocaları bu süre içinde barışmak isterlerse onları geri almağa daha çok hak sahibidirler. Kadınların, yükümlülükleri kadar meşru hakları vardır. Yalnız erkeklerin kadınlar üzerinde bir derece farkı vardır. Allah, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir."*²¹ Ayetini delil olarak gösterirler. Zâhirîlere göre bu ayette hayız süresi belirtilmemiştir.²²

İbn Teymiyye ise hayız konusunda ortaya çıkan hadislerin bâtil ve mevzu olduğunu, İmam Şâfiî ve Ahmed bin Hanbel'in bu durumu örfe göre belirlediklerini ve en iyisini Allah'ın bileceğini söyleyerek hayız için bir süre belirlememiştir.²³

¹⁶ Ebû Bekr Şemsü'l-Eimme Muhammed b. Ahmed b. Sehl es-Serahsî, (ö. 483/1090), *Kitâbü'l-Mebsut*, Dârü'l-Ma'rife, Beyrut, 1989, III, 147; İbn Abîdîn Muhammed Emin b. Ömer b. Abdulaziz, (ö. 1252/1836), *Reddû'l-Muhtâr 'ale'd-Dürri'l-Muhtâr Şerhi Tenviri'l-Ebsâr*, Kahraman Yay., İstanbul, 1984, I, 284-285; Cemâlüddîn Ebî Muhammed b. Abdillâh b. Yûsuf Zeylâ'î, (ö. 762/1360), *Nasbü'r-Râye li-Ehâdisi'l-Hidâye*, (Thk.: Ahmed Şemseddîn), Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1996, I, 191; Kâsânî, *a.g.e.*, I, 289,296; Cezerî, *a.g.e.*, I, 127-128.

¹⁷ Mavsili, *a.g.e.*, I, 42; Serahsî, *a.g.e.*, III, 147.

¹⁸ Ebû İshak Muhammed b. İsâ b. Serve et-Tirmizî, (ö. 279/892), *el-Câmiu's-Sahîh*, (şerh.: Muhammed Abdurrahman İbn Abdurrahim Mubâr Kefûrî), Beyrut, (t.s.), "Bâbu't-Tahâra", 95. (I, 341).

¹⁹ Serahsî, *a.g.e.*, III, 147; Zeylâ'î, *a.g.e.*, I, 191-192; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, I, 390.

²⁰ Ebû Abdullâh Muhammed b. Abdüsselâm b. Sa'îd et-Tenûhî es-Sahnûn, (ö. 256/870), *el-Müdevvenetü'l-Kübrâ*, Matbaatü's-Saade, Mısır, 1323, I, 49; İbn Rüşd, *a.g.e.*, I, 39; Zuhaylî, *a.g.e.*, I, 460-461; Cezerî, *a.g.e.*, I, 127-128.

²¹ Bakara, 2/228.

²² Ebû Muhammed Ali b. Ahmed b. Saîd İbn Hazm, (ö. 456/1064), *el-Muhallâ*, (Thk.: Ahmed Muhammed Şakir), İdaretü't-Tıbaati'l-Müniriyye, Kahire, 1352, II, 192.

²³ Ebû'l-Abbas Takıyyüddîn Ahmed b. Abdülhalim İbn Teymiyye, (ö. 728/1328), *Mecmu'u Fetâvâ*, (Thk.: Amil el-Cezzar, Enver el-Bas), Dârü'l-Vefa, Mansure, 2005, XXVIII, 353.

1.1.3. HAYIZ KANININ RENGİ

Kadınlarda hayız kanı siyah, kırmızı, türbiyye (toprak rengi), süfrâ (sarımsı), küdrâ (bulanık), ve hüdrâ (yeşil) gibi çeşitli renklerde görülebilmektedir. Hayız döneminde görülen süfrâ ve küdrânın hayız olduğuna dair ittifak varken, hayız dönemi dışında görülen süfrâ ve küdrânın hayız olup olmadığı konusunda ihtilaf vardır.²⁴

Hayız döneminde görülen süfrâ ve küdrâ Şâfiîlere ve İmam Ebû Hanîfe'ye göre hayızdır.²⁵ Şâfiîlere göre kanın siyah, kırmızı, süfrâ, küdrâ, şukrâ (açık siyah) olmak üzere beş rengi vardır.²⁶

Hanefîlere göre hayızın siyah, kırmızı, küdrâ, türbiyyet ve yeşilimsi gibi renkleri vardır.²⁷ İmam Ebû Hanîfe ve İmam Muhammed'e göre hayızın ilk günlerinde görülen küdrâ hayızken, Ebû Yûsuf'a göre ise hayızın son günlerinde görülen küdrâ hayızdır.²⁸ Hanefî mezhebinde siyah renk gibi kırmızı renk de hayızdır. Allah'ın Bakara sûresi 222. ayette “*Sana kadınların ay halini sorarlar. De ki: “O bir ezadır (rahatsızlıktır)”*”. buyurarak hayız, eza olarak nitelendirdiğini, ezanın sadece siyah rengi değil kırmızı rengi de kapsadığını²⁹ söylemektedirler. Ayrıca bazen görülen hayız kanının yeşil olmasını da alınan besinlere yani beslenme farklılığına bağlamaktadırlar.³⁰

İmam Mâlik'e göre hayız döneminde ve hayız dönemi dışında görülen süfrâ, küdrâ ve türbiyyet hayız hükmündedir.³¹

Hanbelîlere göre adet döneminde görülen süfrâ ve küdrâ siyah renk gibi kabul edildiği için hayız hükmündedir.³²

²⁴ Ğamrâvî, *a.g.e.*, s. 32; Şirbînî, *a.g.e.*, I, 284-285; Nevevî, *Ravzatü't-Talibin*, I, 263-264; Remlî, *a.g.e.*, I, 321; İbn Abîdîn, *a.g.e.*, I, 279; Zuhaylî, *a.g.e.*, I, 458.

²⁵ Ğamrâvî, *a.g.e.*, s. 32; İbn Rüşd, *a.g.e.*, I, 39; Zuhaylî, *a.g.e.*, I, 458; Şirbînî, *a.g.e.*, I, 284; Remlî, *a.g.e.*, I, 322; Nevevî, *Ravzatü't-Talibin*, I, 263.

²⁶ Zuhaylî, *a.g.e.*, I, 458; Cezerî, *a.g.e.*, I, 124,126.

²⁷ Zuhaylî, *a.g.e.*, I, 458; Cezerî, *a.g.e.*, I, 125-126; Kâsânî, *a.g.e.*, I, 287.

²⁸ Burhânuddîn Ebû'l-Hasan Alî b. Ebû Bekr Merġînânî, (ö. 593/1197), *el-Hidâye Şerhu Bidâyeti'l-Mübtedi*, (Şerh-u Alâmeti Abdülhayy el-Konevî ile birlikte), İdâretü'l-Kur'ân ve'l-Ulûmü'l-İslâmiyye, Karaçi, (t.s.), I, 207; Kâsânî, *a.g.e.*, I, 286; Serahsî, *a.g.e.*, I, 148.

²⁹ Kâsânî, *a.g.e.*, I, 286.

³⁰ Kâsânî, *a.g.e.*, I, 286-287; Cezerî, *a.g.e.*, I, 125-126; Zuhaylî, *a.g.e.*, I, 458.

³¹ İbn Rüşd, *a.g.e.*, I, 39-40; Cezerî, *a.g.e.*, I, 125-126.

³² İbn Kudâme, *el-Kâfi*, I, 168.

İbn Hazm'a göre sadece görülen siyah renk hayızdır. Siyah dışında görülen kırmızı, küdrâ, süfrâ ve beyaz akıntılar hayız değildir. Bir kadının hayızının rengi siyah olmadığı zaman kadın temiz sayılır.³³

Hayızın asıl renginin siyah olduğunu söyleyenlerin delili, Fatıma bnt. Hubeyş'in sorusu üzerine Peygamberimiz (s.a.v)'den rivayet edilen şu hadistir: *"Hayız kanı bilinen siyah renktedir. Bu siyah renkteki kan geldiği zaman namazını kılma, başka renkte bir akıntı gelirse abdest al ve namaz kıl, çünkü o patlak damar kanıdır."*³⁴

Süfrâ ve küdrâyı hayız olarak kabul edenlerin delili, Hz. Âişe'den nakledilen *"Beyaz parçayı görene kadar namaz kılmada acele etmeyin"*³⁵ rivayetidir. Süfrâ ve küdrâyı hayız olarak kabul etmeyenler Ümmü Atiyye'den nakledilen: *"Biz süfrâ ve küdrâyı bir şeyden saymazdık"*³⁶ rivayetini delil olarak gösterirler.

Genel görüş, adet dönemi içerisinde görülen süfrâ ve küdrânın hayız kanı olduğudur. Sonuç olarak diyebiliriz ki hayız kanını tek bir renge indirgemek doğru değildir.

1.1.4. İSLÂM'IN VE İLAHÎ DİNLERİN HAYZA BAKIŞI

Medine'de yaşayan Müslümanların Yahudilerle yakın ilişkileri vardı. Medineliler'in tümü ve cahiliye halkı Yahudi ve Mecusilerden etkilenmişlerdi. Yahudiler Tevrat hükümlerine uyarak ay halindeki kadınları pis sayıyorlar, onlardan her manada uzak duruyorlardı. Adet halindeki kadına dokunan, hatta onun yatağında yatan, minderinde oturan kimseleri bile pis sayıyorlar, yıkanmaları gerektiğine inanıyorlardı. Hristiyanlarda ise, tam aksine kadının adetli olması önemsenmez,

³³ İbn Hazm, *a.g.e.*, I, 191.

³⁴ Ebû Abdurrahmân Ahmed b. Ali b. Şuayb Nesâî, (ö. 303/915), *es-Sünen*, (şerh.: Abdurrahmân b. Calâiddîn Suyûtî), Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 1995, "Kitâbü'l-Hayz ve'l İstihâze", 6. (I, 132).

³⁵ Ebû Abdillâh Mâlik b. Enes, (ö. 179/795), *el-Muvatta'*, (şerh.: Muhammed b. Abdulbâki b. Yusuf ez-Zürkânî el-Mısırî el-Ezherî el-Mâlikî), Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 1990, "Kitâbu't-Tahâra", 35. (I, 171); Buhârî "Kitâbü'l-Hayz", 19. (I, 500).

³⁶ Nesâî, "Kitâbü'l-Hayz ve'l İstihâze", 7. (I, 133); Buhârî, "Kitâbü'l-Hayz", 25. (I, 507).

cinsel ilişkide dahi bulunulurdu. Yahudilerin tesirinde kalan bazı kabileler de adet halindeki kadınlara buna yakın bir şekilde davranıyorlardı.³⁷

Nitekim Tevrat'ta hayızlı kadına bakış şu şekilde geçer:

*“Adet gördüğü için kan kaybeden kadın yedi gün kirli sayılacak. Ona dokunan da akşama kadar kirli sayılacak. Adet gördüğü günlerde kadının üzerinde yattığı ya da oturduğu her şey kirli sayılacaktır. Kim kadının yatağına dokunursa giysilerini yıkayacak, yıkanacak, akşama kadar kirli sayılacaktır. Kim kadının üzerinde oturduğu herhangi bir şeye dokunursa, o da giysilerini yıkayacak, yıkanacak, akşama kadar kirli sayılacaktır. Kadının yatağındaki ya da oturduğu şeyin üzerindeki herhangi bir eşyaya dokunan herkes akşama kadar kirli sayılacaktır. Adet gören kadının kirliliği onunla yatan adama da bulaşır. Adam yedi gün kirli kalır ve yattığı her yatak kirli sayılır.”*³⁸

İslâm öncesi zihinlerde kalan kültürel yapının etkisiyle bugün bile bazıları tarafından “kirlilik” olarak belirlenen hayız, Kur’ân-ı Kerim’de şu şekilde geçmektedir: *“Sana kadınların ay halini sorarlar. De ki: ‘O bir ezadır (rahatsızlıktır). Ay halindeki kadınlardan uzak durun. Temizleninceye kadar onlara yaklaşmayın. Temizlendikleri vakit, Allah’ın emrettiği yerden onlara yaklaşın. Şüphesiz Allah çok tövbe edenleri sever, çok temizlenenleri sever.”*³⁹ İlgili ayetin inmesiyle “ay halinde kadınlardan uzak durun” ayetini tıpkı Yahudiler gibi anlayanlar olmuş, bu durum Peygamberimiz (s.a.v)’e sorulmuş, bunun üzerine

³⁷ Ahmed Sâvî, (ö. 1241/1825), *Hâşiyetü'l-Alâmetü's-Sâvî alâ Tefsiri'l-Celâleyn*, Dârü'l-Fikr, Beyrut, 1973, I, 102-103; Ebü'l-Fidâ İsmâil b. Ömer İbn Kesîr, (ö. 774/1373), *Tefsîrü'l-Kur'âni'l-Azîm*, Dârü'l-Ma'rife, Beyrut, 1987, I, 266; Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd et-Taberî, (ö. 310/923), *Câmi'ul-Beyân fî Te'vîli'l-Kur'ân*, Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 1992, II, 393; Ebû Bekr Cessâs Ahmed b. Alî er-Râzî, (ö. 370/981), *Ahkâmü'l-Kur'ân*, Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 1994, I, 407; Muhammed Alî es-Sâbûnî, (ö. 1405/1985), *Sefvetü't-Tefsîr*, Dârü'l-Fikr, Beyrut, 1996, I, 127; Vehbe Zuhaylî, *Tefsîrü'l-Münîr*, 2. baskı, (Terc.: Hamdi Arslan, Ahmet Efe, Beşir Eryarsoy, H. İbrahim Kutluay, Nurettin Yıldız), Bilimevi Basın yayın, İstanbul, 2005, I, 556-557-558; Hayreddin Karaman - Mustafa Çağrırcı -İbrahim Kafi Dönmez - Sadrettin Gümüş, *Kur'ân Yolu*, DİB Yay., Ankara, 2007, I, 355; Ebû Abdüllah Muhammed b. Ahmed el-Ensârî el-Kurtubî, (ö. 671/1273), *el-Câmi 'li-Ahkâmi'l-Kur'ân*, Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, (t.s.), II, 54; Abdurrahman b. Nasır Sa'dî, (ö. 1374/1956), *Teyşiru'l-Kerimi'r-Rahmân fî Tefsîri Kelâmi'l-Mennân*, (Thk.: Taha Abdurrauf Sad), Mektebetü'l-Evs, Medine, (t.s.), I, 190; Nasirüddîn Ebî Said Abdullâh b. Ömer b. Muhammed Beydâvî, (ö. 685/1286), *Envâru't-Tenzil ve Esraru't-Te'vil*, Müessesetü's-Şabân, Beyrut, (t.s.), I, 237.

³⁸ Kutsal Kitap, Tevrat, Levililer, 15/19-24, 3. baskı, Kitabı Mukaddes Şirketi ile Yeni Yaşam Yay., İstanbul, 2003, s. 140-141.

³⁹ Bakara, 2/222.

Peygamberimiz (s.a.v), Yahudilerin yaptığı gibi yapmamalarını, bunun cinsel ilişkide bulunmamayı ifade ettiğini buyurmuştur.⁴⁰

Mimli master halinde ayette geçen “mehîd” hayız anlamına geldiği gibi hayızın mekânı ve zamanı anlamına da gelmektedir.⁴¹

Kaynaklarda yer alan genel görüş; hayız kanının necis, kirli, pis, eziyet verici ve rahatsız edici, kötü kokulu olduğu, bu özelliğinden dolayı insana tiksinti veren, hayızlı olan kadına yakın duran kimseye nefret ettiren, hoş gitmeyen bir eza olduğu yönündedir.⁴²

Ayrıca eza kelimesinin “aşırı olmayan zarar” anlamında da kullanıldığı⁴³ belirtilmekle beraber hem kadın hem de erkek için eziyet verici olduğunu⁴⁴ söyleyenler de vardır.

Özellikle klasik kaynaklarda hayız kanının necis, kirli, tiksinti verici ve kötü kokulu olması nedeniyle eza olduğu söylenmektedir. O dönemde tıbbi ve psikolojik bilimlerin yetersizliği hayızlı kadına bakış açısında bazı aksamaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Halbuki, “Adet öncesi gerginlik, reglden yedi-on gün önce ortaya çıkar. Kadınların % 40’ında şiddetli ve belirgin şekilde yaşanır. Baş ağrısı, mutsuzluk, gerginlik, sinirlilik, vücutta su tutma, öfke, huzursuzluk değişken belirtilerle hissedilir. Bazı durumlarda dikkat ve konsantrasyon azalır. Kararsızlık, reddedilmeye duyarlılık ve ölüm düşünceleri görülebilir. Uykusuzluk veya aşırı uyku, eklem, kas ağrıları, yeme alışkanlığında değişme, yorgunluk, cinsel istek azalması, mide-bağırsak bozulmaları, çarpıntı ve terlemeye rastlanabilir. Sivilceler artabilir. Baş dönmesi, titreme ve sakarlık sıkça görülür. Kadın bu dönemde içe

⁴⁰ Ebû Davûd Süleyman b. Eş’as es-Sicistanî, (ö. 275/888), *Süneni Ebî Davûd*, (şerh.: Ebû Tayyib Muhammed Şemsi’l Hakkü’l-Azîm el- Abbâdî), Dârü’l-Kütübî’l-İlmiyye, Beyrut, 1997, “Kitâbü’t-Tahâra”, 103. (I, 301-302); Nesâî, “Kitâbü’l-Hayz ve’l İstihâze”, 8. (I, 134).

⁴¹ Savî, *a.g.e.*, I, 102; Muhammed b. Alî b. Muhammed Şevkânî, (ö. 1250/1834), *Fethu’l-Kadîr*, Dârü’l-Hadis, Kahire, 1993, I, 334; Cessâs, *a.g.e.*, I, 407; Abdurrahman b. Nasır Sa’dî, *a.g.e.*, I, 190.

⁴² Taberî, *a.g.e.*, II, 393-394; Şevkânî, *a.g.e.*, I, 334; Cessâs, *a.g.e.*, I, 407; Sâbûnî, *a.g.e.*, I, 127; Kurtubî, *a.g.e.*, II, 57; Beydâvî, *a.g.e.*, I, 237; Zuhaylî, *Tefsîrü’l-Münîr*, I, 556-57-558; Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, (ö. 1942), *Hak Dîni Kur’ân Dili*, (Sd.: Sıtkı Güllü), Huzur Yayın Dağıtım, İstanbul, 2008, II, 157-158.

⁴³ Hayrettin Karaman ve bşk., *a.g.e.*, I, 354.

⁴⁴ Sâbûnî, *a.g.e.*, I, 127.

kapanır ve verimliliğinde azalma ortaya çıkar. Dismenore “sancılı adet” olarak da bilinen bu durum farklıdır. Rahim kramplarıyla ilgilidir.”⁴⁵

İlâhiyat fakültesi öğrencileri arasında yapılan ankette⁴⁶ “Hayızlı kadını temiz olarak görmeyen genel kanaate katılıyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplar bugünkü bazı insanların bile hayızlı kadına bakışının değişmediğinin bir göstergesidir.

Soru: Hayızlı kadını temiz olarak görmeyen genel kanaate katılıyor musunuz?

	Erkek	Bayan	Toplam
a)Katılıyorum	42 /126	28 /251	70 /377
	Erkek	Bayan	Toplam
b)Katılmıyorum	67 /126	200 /251	294 /377
	Erkek	Bayan	
c) (Boş bırakılan seçeneğe verilen cevaplar:)	-Kısmen -Dînî konularda katılıyorum. -Kadın olmadığım için bilemem o hâli yaşamam lazım. -Ben değil din pis diyor. -Müslüman hiçbir şekilde pis kabul edilemez. Bu bir hastalık hâlidir. -Âyet ve hadisler ne diyorsa o.	-Hükmen temiz değildir. -Bugüne kadar aldığım dînî bilgi beni “katılıyorum” seçeneğine sürüklüyor. -Buradaki necâset maddî ya da mânevî değildir. -Duruma göre değişir. -Saçmalık.	

Peygamberimiz (s.a.v)’den rivayet edilen hadisler İslâm’ın hayızlı kadına bakış açısını apaçık göstermektedir. Hadislerden bazıları şöyledir:

⁴⁵ Nevzat Tarhan, *Kadın Psikolojisi*, Nesil Yay., İstanbul, 2009, s. 80-81.

⁴⁶ Gülsüm Soydan, *Kadınlara Özel Hallerle İlgili Hükümlerin İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi*, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2007, s. 14.

Hz. Aîşe'den:

*"Bu (hayız) Allah tarafından Adem kızlarına verilen bir durumdur."*⁴⁷

*"Resululah bana buyurdu ki: 'Mescitten seccadeyi bana ver.' Ben hayızlıyım deyince O: 'hayızlı olmak senin elinde değildir' dedi."*⁴⁸

*"Resululah itikafta iken mescitten başını çıkarır, hayızlı olduğum halde onun başını yıkardım."*⁴⁹

*"Ben hayızlı olduğum halde Resululah'ın saçını tarardım."*⁵⁰

*"Ben hayızlıyken Resululah, bana yaslanır ve Kur'ân okurdu."*⁵¹

*"Resullah'a bir kap getirildiğinde hayızlı olduğum halde önce ben içerdim. Sonra Resululah (s.a.v), onu alır, aynı yerden içerdı. Etli kemikten yediğimde ağzımı koyduğum yere Resululah da ağzını koyar ve aynı yerden yerdi."*⁵²

Ümmü Kays anlatıyor: *"Elbiseye bulaşan hayız hakkında Resululah (s.a.v)'e sordum. 'Onu çubuk ve kemikle kazı sonra sidr ile yıka' buyurdu."*⁵³

Kur'ân-ı Kerim, hayız için "kirliliktir", "pisliktir" ifadesini kullanmamış, "O, eziyettir", şeklinde bahsetmiştir.

*"Adet hâli, hanımları erkeklerden ayıran en önemli özelliklerden birisidir. Adet hâli hanımların küçük görülmelerini gerektiren veya utanç duyulması icap eden bir durum değildir. Aksine yaratılışlarından gelen ve sıhhatli olduklarını gösteren, vücudun solunum, boşaltım, terleme v.b. gibi tabii bir fonksiyonudur."*⁵⁴

⁴⁷ Buhârî, "Kitâbü'l-Hayz", 1. (I, 477).

⁴⁸ Ebû'l-Hüseyin Müslim b. el-Haccâc, (ö. 261/875), *Sâhîh-i Müslim*, (şerh.: Muhyiddin Ebû Zekeriyâ Yahya b. Şeref Nevevî), Beyrut, 1994, "Kitâbü'l-Hayz", 3. (III, 540); Ebû Davûd, "Kitâbü't-Tahâra", 104. (I, 303); Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezid el-Kazvîni İbn Mâce, (ö. 273/887), *Süneni İbn Mâce*, (şerh.: Ebu'l-Hasen el-Hanefî el-Ma'ruf es-Sindî), Dârü'l-Ma'rife, Beyrut, 1996, "Kitâbü't-Tahâra", 120. (I, 350);

⁴⁹ Müslîm, "Kitâbü'l-Hayz", 3. (III, 540); Nesâî, "Kitâbü'l-Hayz ve'l İstihâze", 21. (I, 138); İbn Mâce, "Kitâbü't-Tahâra", 120.(I, 121).

⁵⁰ Buhârî, "Kitâbü'l-Hayz", 2. (I, 478); Nesâî, "Kitâbü'l-Hayz ve'l İstihâze", 20. (I, 128); Müslîm, "Kitâbü'l-Hayz", 3. (I, 540); İbn Mâce, "Kitâbü't-Tahâra", 120. (I, 351).

⁵¹ Buhârî, "Kitâbü'l-Hayz", 3. (I, 479); Ebû Dâvud, "Kitâbü't-Tahâra", 104. (I, 303); Nesâî, "Kitâbü'l-Hayz ve'l İstihâze", 16. (I, 136).

⁵² Ebû Dâvud, "Kitâbü't-Tahâra", 103. (I, 303); Müslîm, "Kitâbü'l-Hayz", 3. (III, 541); Nesâî, "Kitâbü'l-Hayz ve'l İstihâze", 15. (I, 136).

⁵³ İbn Mâce, "Kitâbü't-Tahâra", 118. (I, 348).

⁵⁴ Kemal Yıldız, *Hanımların Özel Halleri*, 6. baskı, Semerkant Yay., İstanbul, 2007, s. 16-17.

Sonuç olarak, adet döneminde biyolojik ve psikolojik birtakım değişikliklerle duygusallaşan ve hassas olan kadınlar Yahudiler, Mecusiler ve cahiliye devri Arapları tarafından tamamen yalnız bırakılıyor ve psikolojileri dikkate alınmıyordu. Ayet ve hadisler apaçık göstermektedir ki Yüce dinimiz İslâm, kadınların bu dönemdeki hassasiyetine büyük önem vermiş ve hayzı, Allah tarafından kadınlara verilen normal bir durum olarak belirtmiştir.

1.2. NİFAS

1.2.1. NİFASIN TANIMI

1.2.1.1. Sözlük Anlamı

Nüfesâ'nın çoğulu olan nifas, sözlükte “doğurmak” ve “doğumu takip eden zaman” anlamına gelir.⁵⁵ Yeni doğum yapmış anlamında Yunanca bir kelime olan “lokhusa” (Loğusa) olarak da bilinmektedir.⁵⁶

1.2.1.2. Terim (İstilah) Anlamı

İstilahta ise, doğumla beraber ve doğumdan hemen sonra rahimden çıkan kandır.⁵⁷ Nifas, kan manasına gelen “ne-fe-se” harflerinden türemiştir.⁵⁸ Doğum yapan kadına “nufisetü'l-mer'etu” veya “nefiset” denilir.⁵⁹

İncelediğimiz kadarıyla nifas tanımı mezheplere göre farklılık göstermektedir.

Şâfiî ve Hanefîler'de nifas, doğumdan hemen sonra gelen kandır. Hanbelîler'de doğum sebebiyle çıkan kan, Mâlikîler'de ise doğumdan önce ve doğum sebebiyle çıkan kandır.⁶⁰

⁵⁵ İbn Manzûr, *a.g.e.*, I, 4503; Kunevî, *a.g.e.*, s. 483; Sa'dî, *a.g.e.*, s. 356; Konevî, *a.g.e.*, s. 66; Nevevî, *Luğatü'l-Fıkhi*, s. 45.

⁵⁶ İsmail Parlatır – Nevzat Gözaydın – Hamza Zülfikâr – Belgin Tezcan Aksu – Seyfullah Türkmen – Yaşar Yılmaz, *Türkçe Sözlük*, 9. baskı, TDK Yay., Ankara, 1998, II, 1470.

⁵⁷ Sa'dî, *a.g.e.*, s.356-357; Konevî, *a.g.e.*, s. 64-65; Mustafa Hin – Mustafa Boğa, *el-Fıkhu'l-Menhacî, Dâru'l-Ulûmi'l-İnsaniyye*, Dimaşk, 1996, I, 82; Zeylâ'î, *a.g.e.*, I, 268; İbn Abîdîn, *a.g.e.*, I, 299.

⁵⁸ Konevî, *a.g.e.*, s. 64-65; Nevevî, *Luğatü'l-Fıkhi*, s. 45.

⁵⁹ Kunevî, *a.g.e.*, s. 483; Nevevî, *Luğatü'l-Fıkhi*, s. 45.

⁶⁰ Zuhaylî, *el-Fıkhu'l-İslâmî*, I, 465-466; Cezerî, *a.g.e.*, I, 131; İbn Abîdîn, *a.g.e.*, I, 299; Zeylâ'î, *a.g.e.*, I, 268; Mustafa Hin ve bşk., *a.g.e.*, I, 82; Şirbînî, *a.g.e.*, I, 277; Nevevî, *el-Mecmû*, II, 535; Kâsânî, *a.g.e.*, I, 292; İbn Kudâme, *el-Kâfî*, I, 181-182; Vizâretü'l-Evkâfi ve's Şuûnü'l-İslâmiyye, Komisyon, *el-Mevsûâtü'l-Fıkhiyye*, 2. baskı, Zâtü's-Selâsil, Kuveyt, 1987, s. 7-8.

Bununla birlikte Şâfiîler nifası, rahmin tümünün boşalmasıyla içeride biriken hayız kanının dışarı çıkması⁶¹ olarak da tanımlamışlardır. Ayrıca nifas, çocuğun doğmasıyla birlikte içeride biriken kanın çıkması sonucu rahmin teneffüsünün sağlanmasıdır.⁶²

1.2.2. NİFASIN SÜRESİ

Nifasın süresi, fıkıh kitaplarımızda mezhebler bağlamında farklılık göstermektedir.

Hanefî mezhebinde nifasın en kısa süresine dair belirli bir sınırlama yoktur. Nifasın en uzun süresi ise kırk gündür.⁶³ Hanefîler kırk günlük süreyi belirlerken Ümmü Seleme'den rivayet edilen hadisi delil olarak göstermişlerdir. Nitekim Ümmü Seleme: “*Resullulah döneminde nifas halindeki kadınlar kırk gün ya da kırk gece oturuyorlar ve yüzlerine vers bitkisi ile kırmızımsı bir renk sürüyorlardı*”.⁶⁴ Buna benzer bir rivayet İbn Mâce'de şöyle geçer: “*Nüfesanın vakti kırk gündür. Bundan önce bir temizlenme olmaz*”.⁶⁵ Hamile kadının gördüğü kan nifas değil, istihâzedir.⁶⁶ Hanefîlerin genel görüşüne göre ikiz doğuran bir kadının nifas süresi birinci bebekten sonra başlar.⁶⁷ Düşük yapıldığında, düşen parça insana benziyorsa, yani şekli belirliyse bundan sonra gelen kan, nifas sayılır.⁶⁸

Şâfiî mezhebinde nifasın en kısa süresi bir andır. Doğumdan sonra bir an görülen kan nifastır. Nifasın ortalama süresi ise kırk gün olmakla birlikte, en uzun süresi altmış gündür.⁶⁹ Bununla birlikte Şâfiîlerde nifasın en kısa süresinin dört gün⁷⁰ olduğu da söylenmektedir. Nifas süresinin belirlenmesinde Şâfiî mezhebinin delili,

⁶¹ Dimyâtî, *a.g.e.*, I, 73.

⁶² Kâsânî, *a.g.e.*, I, 293.

⁶³ İbn Abîdîn, *a.g.e.*, I, 299-300; Zeylâ'î, *a.g.e.*, I, 268-269; Mavsilî, *a.g.e.*, I, 47-48; Merğînânî, *a.g.e.*, I, 226-227; Kâsânî, *a.g.e.*, I, 292-293; Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslâmî*, I, 466-467; Cezerî, *a.g.e.*, I, 132-133.

⁶⁴ Ebû Dâvud, “Kitâbü't-Tahâra”, 120. (I, 344); Tirmizî, “Kitâbü't-Tahâra”, 105. (I, 363).

⁶⁵ İbn Mâce, “Kitâbü't-Tahâra”, 128. (I, 360).

⁶⁶ Merğînânî, *a.g.e.*, I, 226-227.

⁶⁷ Zeylâ'î, *a.g.e.*, I, 209; Cezerî, *a.g.e.*, I, 132-133; Mavsilî, *a.g.e.*, I, 47; Merğînânî, *a.g.e.*, I, 227.

⁶⁸ Mavsilî, *a.g.e.*, I, 48.

⁶⁹ Şîrbînî, *a.g.e.*, I, 294; Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslâmî*, I, 466; Dimyâtî, *a.g.e.*, I, 73; Bâcûrî, *a.g.e.*, I, 112; Büceyrimî, *a.g.e.*, I, 144; Mustafa Hin ve bşk., *a.g.e.*, I, 82; Ğamrâvî, *a.g.e.*, 30; Cezerî, *a.g.e.*, I, 132; Nevevî, *el-Mecmû*, II, 542; a.y., “*Ravzatü't-Talibin*”, I, 283; Vizâretü'l-Evkâfî ve's Şuûnû'l-İslâmiyye, *a.g.e.*, s. 7.

⁷⁰ Nevevî, *Ravzatü't-Talibin*, I, 283.

İmam Şâfiî'nin bizzat Arap kadınları üzerinde yaptığı araştırmaya dayanır.⁷¹ Şâfiîlerde hamile kadının gördüğü kan nifas değil hayızdır.⁷² Fakat doğumdan beş gün önce görülen kan hakkında ihtilaf vardır. Bu kanı, hayız kanı olarak kabul edenler olduğu gibi, nifas ve hayızın bir arada görülmesinin imkânsız olması sebebiyle istihâze olarak kabul edenler de vardır.⁷³

Şâfiîlerde ikiz doğuran bir kadının nifas süresi ikinci bebek doğduktan sonra başlar.⁷⁴

Mâlikî Mezhebinde nifasın en kısa süresine dair belirli bir sınırlama yoktur. En uzun süresi ise altmış gündür. Hamile kadının gördüğü kan Mâlikîlerin bir kısmına göre hayız, bir kısmına göre de nifastır.⁷⁵ Nifas süresinin belirlenmesinde Mâlikî mezhebinin delili, Evzâî'den gelen “*Bizim zamanımızda nifas süresi iki ay devam eden kadınlar vardı*” ifadesidir.⁷⁶ Mâlikîlerde ikiz doğuran bir kadının nifas süresi şöyledir: İki bebeğin doğumu arasına altmış gün girdiğinde her bir bebek için ayrı ayrı nifas süresi belirlenir. İki bebeğin doğumu arasında altmış günden daha az bir süre varsa nifas süresi birinci bebekten sonra başlar.⁷⁷

Hanbelî mezhebinde nifasın en kısa süresine dair bir sınırlama yoktur. En uzun süresi ise kırk gündür. Nifas süresini belirlemede Hanbelîlerin de delili, Ümmü Seleme'den gelen rivayettir.⁷⁸ Hanbelîlerde nifas, doğum sebebiyle ortaya çıkan kan olduğu için ikiz doğumunda nifas süresi, birinci bebekten sonra başlar.⁷⁹

İncelediğimiz kaynaklar da gösteriyor ki, nifas süresinin belirlenmesinde mezhepler farklı görüşler ortaya koymuştur. Kadınların hayız süresi birbirinden farklı olduğu gibi, nifas süreleri de birbirinden farklıdır. Mezheb imamaları nifasın ortalama süresini kırk gün olarak belirlemişlerdir. Yapılan araştırmalar bazı kadınların iki ay boyunca nifas olduğunu gösterdiğinden kanaatimizce de nifasın en

⁷¹ Bâcûrî, *a.g.e.*, I, 112.

⁷² Nevevî, *el-Mecmû*, II, 541-542; a.y., “*Ravzatü't-Talibin*”, I, 283.

⁷³ Nevevî, *el-Mecmû*, II, 541-542.

⁷⁴ Nevevî, *el-Mecmû*, II, 542; a.y., “*Ravzatü't-Talibin*”, I, 283.

⁷⁵ İbn Rüşd, *a.g.e.*, I, 41-42; Cezerî, *a.g.e.*, I, 132; Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslâmî*, I, 466-467.

⁷⁶ Vizâretü'l Evkâfi ve's Şuûnü'l-İslâmiyye, *a.g.e.*, s. 7; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, I, 427.

⁷⁷ Cezerî, *a.g.e.*, I, 133.

⁷⁸ Ebû Dâvud, “*Kitâbü't-Tahâra*”, 120. (I, 344); Tirmizî, “*Kitâbü't-Tahâra*”, 105. (I, 363).

⁷⁹ İbn Kudâme, *el-Kâfi*, I, 181; Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslâmî*, I, 467.

uzun süresini altmış gün olarak belirlemek kadınlar açısından daha kolay ve faydalı olacaktır.

1.2.3. TEVRATIN NİFASA BAKIŞI

Hayızda olduğu gibi nifas da Yahudilerin kutsal kitabında farklı değerlendirilmiş, Yahudiler de nifas süresini belirlemiş ve bu konu “doğum yapan kadının paklanması” başlığı altında şöyle ele alınmıştır:

“Bir kadın hamile kalıp erkek çocuk doğurursa, adet gördüğü günlerde olduğu gibi, yedi gün kirli sayılacaktır. Çocuk sekizinci gün sünnet edilmeli. Kadın, kanamasından paklanmak için otuz üç gün bekleyecek. Pak sayılması için geçmesi gereken bu günler doluncaya dek kutsal bir şeye dokunmayacak, tapınağa girmeyecek. Ancak, kız çocuk doğurursa, adet gördüğü günler gibi iki hafta kirli sayılacaktır. Kanamasından paklanmak için altmış altı gün bekleyecektir. Erkek ya da kız çocuk doğuran kadının temiz sayılması için geçmesi gereken günler dolunca, yakmalık sunu olarak bir yaşında bir kuzu, günah sunusu olarak bir güvercin ya da bir kumru getirip, Buluşma Çadırının giriş bölümünde kâhine verecektir. Kâhin bunu RAB’bin huzurunda sunacak ve kadını arıtacak. Böylece kadın kanamasından temizlenmiş sayılacaktır. Erkek ya da kız doğuran kadınla ilgili yasa budur. Eğer kadının kuzu alacak gücü yoksa, biri yakmalık sunu, öbürü günah sunusu olmak üzere, iki kumru ya da iki güvercin yavrusu getirecek. Kâhin, kadını arıtacak ve kadın temiz sayılacaktır.”⁸⁰

Yapılan araştırmalar “loğusalık” adı da verilen nifas döneminde kadınların psikolojisinin bir hayli değiştiğini ve biyolojik değişikliklerin yaşandığını ortaya koymaktadır.

“Loğusalık dönemi, kadının fiziksel açıdan en zayıf olduğu dönemdir. Bu dönemde mutluluk hormonu olarak bilinen serotoninin azaldığı, dopamin maddesinin ise çoğaldığına dair bulgular vardır. Ayrıca doğumdan sonra östrojen ve progesteran hormonlarında düşüş görülmesi de duygusal dalgalanmalara neden olur. Her kadında farklı yaşanan bu biyolojik değişiklikler, annenin depresyon yaşamasına neden olabilir. "Loğusalık sonrası (puerperal) depresyon" denilen bu tabloda, anne gelip geçici ağlama nöbetleri, güçsüzlük, halsizlik, sıkıntı, üzüntü yaşayabilir. Bazen de

⁸⁰ Tevrat, Levililer, 12/2-8.

bebeğe karşı ilgisizlik gösterir. Yeni doğum yapmış kadınların %80’inde benzer duygusal değişimler, az ya da çok, kısa süreli olarak yaşanır. Loğusaların %10’u ile %25’inde olduğu gibi, doğumdan sonra bir ile üç ay içinde karamsarlık, üzüntü, yetersizlik, hiçbir şeyden zevk alamama, çocuğa, ev işlerine bakamama gibi haller yaşanır, bu durum loğusalık depresyonuna işaret eder ve tedavi gerektirir.”⁸¹

1.3. İSTİHÂZE

1.3.1. İSTİHÂZENİN TANIMI

1.3.1.1. İstihâzenin sözlük Anlamı

İstihâze, “hayız kelimesinin “istifâl” babında kullanımıdır. İstihâze, sözlükte hayız kanının akması anlamına gelmektedir.”⁸²

1.3.1.2. İstihâzenin Terim (İstilah) Anlamı

Nifas ve hayız dışında hastalık nedeniyle rahimden çıkan kandır. ⁸³ “Azıl” adı da verilen istihâze, rahmin iç tarafında bulunan bir damardan akan kandır.”⁸⁴

1.3.2. İSTİHÂZENİN MAHİYETİ

Mezhepler açısından incelediğimizde, Hanefî mezhebine göre hayzın en kısa süresi üç gün, en uzun süresi on gündür. Bu süreleri aşan hallerde görülen kan, istihâzedir.⁸⁵ Yine Hanefî mezhebince hamile kadının gördüğü kan istihâzedir.⁸⁶

“Hanımların yaşamış oldukları iklim farklılıkları, sağlık, doğum ve stres gibi biyolojik ve psikolojik bazı değişiklikler, yerleşmiş olan adet günlerinin sayısında ve zamanında artma veya eksilme şeklinde değişikliğe sebep olabilir.”⁸⁷

Şâfiî mezhebine göre hayzın en kısa süresi bir gün bir gece, en uzun süresi on beş gün, nifasın en uzun süresi ise altmış gündür. Şâfiî mezhebine göre hayız ve nifas dışında görülen kan ile dokuz yaşına basmamış bir kız çocuğunun gördüğü kan

⁸¹ Nevzat Tarhan, *Evlilik Psikolojisi - Öncesi ve Sonrasıyla Evlilik-*, 4. baskı, Timaş Yay., İstanbul, 2008, s. 144-145.

⁸² İbn Manzûr, *a.g.e.*, II, 1071; Kunevî, *a.g.e.*, S. 59.

⁸³ Sa’dî, *a.g.e.*, s. 107; Kunevî, *a.g.e.*, s. 59.

⁸⁴ Nevevî, *Luğatü’l-Fıkhî*, s. 44; Mustafa Hin ve bşk., *a.g.e.*, I, 79; Zeylâ’î, *a.g.e.*, I, 250; Merğînânî, *a.g.e.*, I, 225-226.

⁸⁵ Kâsânî, *a.g.e.*, I, 296; Mavsili, *a.g.e.*, I, 42.

⁸⁶ Merğînânî, *a.g.e.*, I, 226-227; Mavsili, *a.g.e.*, I, 42.

⁸⁷ Yıldız, *a.g.e.*, s. 42.

istihâzedir.⁸⁸ Yedi yaşında görülen kan fasit kandır. Hayız kanı değildir. Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v) döneminde, istihâze kanı gören dokuz hanım sahabeden bahsedilir. Bunlar: Fatıma bnt. Ebu Hubeyş, Ümmü Habibe bnt. Cahş, Hamne bnt. Cahş, Zeynep bnt. Cahş, Hz. Sevde, Sehle bnt. Seni (Süheyl), Esmâ bnt. Mersed el-Harisiyye, Zeynep bnt. Ebu Seleme ve Badine bnt. Gaylan Sekafiyye'dir.⁸⁹

Mâlikî mezhebine göre hayzın en kısa süresi yoktur. En uzun süresi on beş gündür. Nifasın en uzun süresi ise altmış gündür. Bu süreler dışında hastalık nedeniyle görülen kan, istihâze kanıdır.⁹⁰

Hanbelî mezhebinde hayzın en kısa süresi bir gün bir gece, en uzun süresi on beş gündür. Nifasın en uzun süresi ise kırk gündür. Genel olarak hayız ve nifas dışında görülen kan istihâzedir. Fakat Hanbelîlere göre kırk günden fazla kan gören bir kadının gördüğü kan, hayız dönemine denk geliyorsa hayız, hayız dönemine denk gelmiyorsa istihâzedir.⁹¹

Kaynaklarda geçen Fatıma bnt. Hubeyş ile ilgili iki farklı rivayet vardır. Birincisi Hz. Aişe'den nakledilmiştir: “*Fatıma bnt. Hubeyş Peygamber (s.a.v)'e gelerek, “Ey Allah'ın elçisi! Ben temizlenemiyorum. Namazı bırakayım mı? Diye sordu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v), şöyle buyurdu: Bu damar kanamasıdır. Hayız değildir. Hayzın başladığı zaman namazı bırak. Hayız müddetin dolunca, üzerindeki kanı yıka ve namaz kıl”*.”⁹²

İkincisini Urve bin Zübeyr, Fatıma bnt. Hubeyş'ten rivayet etmiştir. “*Fatıma müstehâze idi. Resulullah (s.a.v) kendisine “Gelen kan hayız olduğunda ki o, bilinen siyah bir kandır, namazı terket. Başkası olduğunda (siyah dışında olduğunda) abdest al ve namaz kıl. Çünkü o, damar kanıdır”* buyurdu.”⁹³

Mezhep imamaları sürekli kanaması olan bir kadının durumunu aynı hanım sahabeye ait Peygamber efendimiz (s.a.v)'in söylediği iki farklı hadise dayandırmışlardır.

⁸⁸ Nevevî, *Kitâbü'l-Mecmû*, II, 382; a.y., “*Ravzatü't-Talibin*”, I, 250.

⁸⁹ Nevevî, *Ravzatü't-Talibin*, I, 250.

⁹⁰ İbn Rüşd, *a.g.e.*, I, 39.

⁹¹ İbn Kudâme, *el-Muğnî*, I, 448.

⁹² Buhârî, “*Kitâbü'l-Hayz*”, 9. (I, 489).

⁹³ Nesâî, “*Kitâbü'l-Hayz ve'l İstihâze*”, 6. (I, 132).

Örneğin Şâfiî mezhebine göre on beş gün içerisinde sona eren bütün kanamalar, adet kanamasıdır. Kanama on beş günü geçtiği ve kanamanın özellikleri değişmediği takdirde önceki adetine aynen döner. Hangi günlerde kaç gün adet görmüş ise o günlerde adetli sayılır. O günlerin dışında temizlenmiş kabul edilir. Kanama, birbirinden ayırt edilebilecek özelliklerde geliyorsa mesela, on günü siyah renkte, daha sonra kırmızı renkte gelmeye devam ediyorsa ilk on gün adet kanaması, sonrası ise özür kanaması sayılır. Hanefî mezhebine göre on günden fazla bir kanama gören kadın - on günü aştığı için- önceden yerleşmiş olan adetine döner ve yerleşik adetinden fazla görmüş olduğu kanama özür hali olarak değerlendirilir.⁹⁴

Özetle diyebiliriz ki; Hayız ve nifas kanlarının en kısa süresinden daha az ve en uzun süresinden daha fazla görülen kan ile Hanefîlere göre hamile kadının gördüğü kan istihâzedir. Şâfiîlere göre de kanamanın özellikleri değişmediği takdirde, on beş günü aşan kanamalarda, bir kadının adeti eski günleri gibi kabul edilir. Kanamanın özellikleri (rengi) değişirse siyah renk adet, diğer renkler özür kanı yani istihâze olarak değerlendirilir. Ayrıca adet ve temizlik süreleri de her kadına göre farklılık gösterir. Bazı istisnalar dışında kadınların adet ve temizlik günleri bellidir.

1.3.3. TEVRAT'IN İSTİHÂZEYE BAKIŞI

İslâm'da "istihâze" hayızdan ayrılırken, Tevrat'ta yer alan adet dışı kanamalarla ilgili hükümlere baktığımızda adet dışı kanamalar kirli sayılmış, hükmü adet hükmü gibi değerlendirilmiştir.

"Eğer bir kadının âdet günleri dışında uzun süreli bir kanaması varsa, ya da kanaması âdet günlerinden sonra da devam ediyorsa, kanaması olduğu sürece âdet günlerinde olduğu gibi kirli sayılır. Kanaması olduğu sürece, âdet günlerinde olduğu gibi, yattığı her yatak ve üzerine oturduğu her şey kirli sayılacaktır. Kim bunlara dokunursa kirli sayılacak. Giysilerini yıkayacak, yıkanacak, akşama kadar kirli sayılacaktır. Ama kanama durursa, kadın yedi gün bekleyecek, sonra temiz sayılacaktır. Sekizinci gün iki kumru ya da iki güvercin alıp Buluşma Çadırı'nın giriş bölümüne getirecek ve bunları kâhine verecek. Kâhin birini günah sunusu, ötekini

⁹⁴ Yıldız, a.g.e., s. 42,48.

yakmalık sunu olarak sunacak. Böylece kadını kanamasından doğan kirlilikten RAB'bin huzurunda arıtacak."⁹⁵

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki yüce dinimiz İslâm, hayızlı, nifaslı ve istihâzeli kadına hiçbir zaman kirli veya necis gözüyle bakmamış, daha önce de belirttiğimiz gibi bu durumu, Allah tarafından kadınlara verilen haller olarak kabul etmiştir.

Ancak hayız ve nifas süreleri içinde gelen kan gibi, istihaze dolayısıyla gelen kan da ibadetlerin ifası için gerekli olan maddî ve hükmi temizlik şartını ilgilendirdiğinden fıkıh kitaplarında "tahâret" bölümünde ele alınmıştır.⁹⁶

⁹⁵ Tevrat, Levililer, 15/25-30.

⁹⁶ Salim Ögüt, "İstihâze", *DİA.*, İstanbul, 2001, XXIII, 334.

2. KADINLARIN ÖZEL HALLERİNDE YAPABİLECEKLERİ VE YAPAMAYACAKLARI İBADETLER

2.1. NAMAZ

Arapçası “salât” olan namaz sözlükte; dua, istiğfar, salavat, rahmet ve bereket anlamına gelmektedir. İstılahta ise namaz, özel ve belirli rükün, şart ve zikirlerden meydana gelen ve bilinen vakitlerde yapılan bir ibadettir.¹

Beş vakit namazın kılınmasının akıllı ve bülüğa ermiş bir müslümana farz olduğu kitap, sünnet ve icmâ-ı ümmetle sabittir.²

2.1.1. HAYIZ GÖREN KADININ NAMAZ KILIP KILAMAYACAĞI

Hayız, kadınlar için ergenliğin tabii ve fiilî ölçüsünü, yani dinî ve hukukî sorumluluğun başlangıcını teşkil eder. Kadınların hayatında fizyolojik ve psikolojik yönden önemli bir yer işgal eden, kadınlık ve annelik sorumluluğuna geçişi simgeleyen ilk âdet kanaması, kişinin dinî emir ve yasaklarla mükellef olma dönemine girdiğini, diğer şartlar da mevcutsa tam bir edâ ehliyeti kazandığını gösterir.³

Kur’ân-ı Kerim’de Yüce Allah namaz kılmak için abdest almayı farz kılmıştır. Nitekim Yüce Allah Kur’ân-ı Kerim’de şöyle buyuruyor: “*Ey iman edenler! Namaza kalkacağınız zaman yüzlerinizi, dirseklere kadar ellerinizi ve – başlarınızı mesh edip- her iki topuğa kadar da ayaklarınızı yıkayın. Eğer cünup iseniz, iyice yıkanarak temizlenin. Hasta olursanız veya seferde bulunursanız veya biriniz abdest bozmaktan (def-i hacetten) gelir veya kadınlara dokunur (cinsel ilişkide bulunur) da su bulamazsanız, o zaman temiz bir toprağa yönelin. Onunla yüzlerinizi ve ellerinizi meshedin (Teyemmüm edin). Allah, size herhangi bir güçlük çıkarmak istemez. Fakat O, sizi tertemiz yapmak ve üzerinizdeki nimetini tamamlamak ister ki şükredesiniz*”.⁴

¹ Sa’dî, a.g.e., s.216.

² Vecdi Akyüz, *Mukayeseli İbadetler İlmihi*, İz Yayıncılık, İstanbul, 1995, I, 88.

³ Yunus Vehbi Yavuz, “Hayız”, *DİA.*, İstanbul, 1998, XVII, 52.

⁴ Mâide, 5/6.

Arapçası vudu' olan abdest, Şar'î tarafından beyan edilen, belirli organları meshetme veya yıkamadır.⁵

Sözlükte vedaatten gelen vudu', güzellik ve temizlik anlamındadır. Istılahta ise belirli organları meshetme veya yıkamadır.⁶

Namazın geçerli olabilmesi için abdest şart olmakla birlikte abdestin bozulmasıyla da namaz kılınamaz.

Abdesti bozan özelliklerden biri de, ön veya arka boşaltım yerlerinden bir necasetin, maddenin kısacası herhangi bir şeyin çıkmasıdır.⁷

Hayız ve lohusa kanı da aynı özellikteki yerlerden çıktığı için abdesti bozar. Adet ve lohusa kanı hem abdesti bozar hem de guslü gerektirir.⁸

Allah namaz için farz kıldığı abdestle ilgili ayette⁹, “*Fakat O, sizi tertemiz yapmak, üzerinizdeki nimeti tamamlamak ister ki şükredesiniz*”, buyuruyor.

Kaynaklar bu ayette geçen temizliğin hem günahlardan temizlenmeyi, hem de namaz ve gusül abdestini içerdiğini ifade ediyorlar.¹⁰

Konuyu mezhepler bağlamında ele aldığımızda hayız gören kadının, namaz kılamayacağı hususunda mezheplerde bir ihtilaf olmadığını görüyoruz. Şâfiî, Hanefî, Hanbelî, Mâlikî mezhebi ile Zâhirîler'e göre, bir kadın hayız kanı gördüğü müddetçe farz veya sünnet olsun hiçbir namaz kılamaz. Hatta bu dönemde namaz kılmanın haram olduğu konusunda da ittifak etmişlerdir.¹¹

Hayızlı kadının namaz kılamayacağına dair hükmün verilmesinde Ümmü Atiyye'den gelen ve Fatıma bnt. Hubeyş'in sorusu üzerine Peygamberimiz (s.a.v)'den rivayet edilen şu hadisler delil olarak gösterilir.

⁵ Kuneybî, *a.g.e.*, s. 505

⁶ Konevî, *a.g.e.*, s. 49.

⁷ Nevevî, *el-Mecmû*, II, 3-4; Ömer Nasuhî Bilmen, (ö. 1971), *Büyük İslâm İlmihali*, Bilmen Yayınevi, İstanbul, (t.s.), s. 85; Akyüz, *a.g.e.*, I, 242.

⁸ Akyüz, *a.g.e.*, I, 244.

⁹ Mâide, 5/6.

¹⁰ Kurtubî, *a.g.e.*, VI, 72; Taberî, *a.g.e.*, IV, 479; Şevkânî, *a.g.e.*, II, 29.

¹¹ Nevevî, *el-Mecmû*, II, 383; Şirbinî, *a.g.e.*, I, 279; İbn Abidin, *a.g.e.*, I, 290; Kâsânî, *a.g.e.*, I, 303; Zeylâ'î, *a.g.e.*, I, 254; İbn Rüşt, *a.g.e.*, I, 44; İbn Kudâme, *el-Kâfî*, I, 107-108; Mavsili, *a.g.e.*, I, 43; Zuhaylî, *el-Fıkhu'l-İslâmî*, I, 468; Cezerî, *a.g.e.*, I, 123; İbn Hazm, *a.g.e.*, II, 162.

Hız. AîŖe'den gelen rivayet Ŗöyledir: “*Fatıma bnt. Ebu HubeyŖ Peygamber (s.a.v)’e gelerek ‘Ey Allah’ın elçisi! Ben temizlenemiyorum. Namazı bırakayım mı?’ diye sordu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v), Ŗöyle buyurdu: Bu damar kanamasıdır. Hayız değildir. Hayzın baŖladıęı zaman namazı bırak. Hayız müddetin dolunca, üzerindeki kanı yıka (temizlen) ve namaz kıl*”.¹²

Ümmü Atiyye'den gelen rivayet: Peygamberimiz (s.a.v), Ramazan ve Kurban bayramında genç, ihtiyar, kendisini başkasına göstermeyen örtülü ve hayızlı kadınları bayram yerine götürürdü. Ancak hayızlı kadınlar namaza iŖtirak etmemekle beraber diğer hayır iŖleri ve Müslümanların davetlerine katılırlardı”.¹³ Ŗeklinededir.

Yine İslâm alimleri, hayız döneminde kılınamayan namazların kaza edilemeyeceği, sonradan kılınacak kazaların meŖakkatli olacağı hususunda da fikir birliği içerisindeyler. Bu konuda Hız. AîŖe'den gelen rivayeti delil olarak göstermiŖlerdir.¹⁴

Muaze'den rivayetle: “Hız. AîŖe'ye sordum. Dedim ki: ‘Niçin orucu kaza ediyoruz da, namazlarımızı kaza etmiyoruz? ‘Bana sen Harûrî¹⁵ misin? dedi’. Ben de ‘Hayır değilim ama merak edip sordum’ dedim. Hız. AîŖe de ‘Biz Resulullah zamanında hayız olduğumuzda orucu kaza etmekle emrolunduk, namazı kaza etmekle emrolunmadık,’ dedi”.¹⁶

Kâsânî, “Hayız, her ay üç ile on gün arasında süren bir durumdur ve eğer bu dönemde kılınmayan namazların kazası yapılacak olursa, bu dönemde biriken namazların kazası, kadın için büyük bir zorluk oluŖturacaęından hayız döneminde kılınamayan namazların kazası yoktur”,¹⁷ der.

Hayız döneminde namaz kılmanın haram olmasında ümmetin icmasını¹⁸ delil olarak kabul edenler olduğu gibi yine ümmetin icmasından dolayı temizlikten sonra

¹² Buhârî, “Kitâbü'l-Hayz”, 9. (I, 489).

¹³ Müslîm, “İdeyn”, 1. (VI, 485-486).

¹⁴ Ŗîrbînî, a.g.e., I, 279; İbn Abîdîn, a.g.e., I, 291; Kâsânî, a.g.e., I, 303; İbn Rüşd, a.g.e., I, 44; Mavsîlî, a.g.e., I, 43; Cezerî, a.g.e., I, 123; Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslâmî*, I, 470.

¹⁵ Sıffîn savaşında Hız. Ali'nin ordusundan ayrılarak Kûfe yakınındaki Harûrâ mevkiine çekilen ve Harûriyye adıyla anılan Hâricî hareketinin ilk safhası; Mustafa Öz, “Muhakkime-i Ülä”, *DİA*, İstanbul, 2005, XXX, 398.

¹⁶ Buhârî, “Kitâbü'l-Hayz”, 20. (I, 520); Tirmizî, “Bâbu't-Tahâra”, 97. (I, 345).

¹⁷ Kâsânî, a.g.e., I, 303.

¹⁸ Nevevî, *el-Mecmû*, II, 383; İbn Hazm, a.g.e., II, 162.

hayız esnasında kılınamayan namazların kaza edilemeyeceğini¹⁹ söyleyenler de vardır.

İmam Şâfiî de hayızlı kadının namaz kılamayacağını söyler, Bakara sûresi 222. ayeti delil olarak gösterir. Hayızlı kadın temizleninceye kadar (mübaşeretle) bulunamaz, cünüplü olan biri de namaz kılamaz. Cünüplükten kurtulmanın şartı yıkanmaktır, böylece hayızlı kadının temiz sayılabilmesi için gördüğü hayız kanının kesilmesi ve kadının yıkanması gerekir²⁰ der ve yine hayızlı kadının namaz kılamayacağına delil olarak Hz. Aişe'den rivayet edilen şu hadisi delil olarak gösterir: “Hz. Peygamber (s.a.v) ile birlikte hac etmek için yola çıktık. Harem-i Şerif'e geldiğimiz zaman hayız oldum. Sonra Hz. Peygamber (s.a.v), yanıma geldi. O esnada ben ağlıyordum. ‘Neden ağlıyorsun’ dedi. Ben de Allah’a andolsun ki, bu yıl hac etmeyi istemiyorum diye karşılık verdim. O da ‘Galiba hayız oldun dedi’. Ben de evet deyince, şöyle buyurdu: ‘Bu, Allah’ın Âdem kızları için takdir ettiği bir şeydir. Hacıların yaptığı gibi her şeyi yap. Yalnız temizleninceye kadar Ka’be’yi tavaf etme’ buyurdu”.²¹

İmam Şâfiî, bu hadise dayanarak Hz. Aişe, beyti tavaf etmediğine göre namaz da kılmamıştır der ve hayızlı kadının hayız dönemi müddetince namaz kılamayacağını söyler.²²

"Âdet ve lohusalık hem namazın farz olmasına hem de kılınca sahih olmasına engeldir. Bu sebeple bu dönemde kılınamayan namazlar daha sonra kaza edilmezler".²³ görüşünü benimseyenler de olmuştur.

Konuyla ilgili şöyle bir hükme varanlar da olmuştur: “Hayız ve nifas halindeki kadına farz, vacip, sünnet -edaen olsun, kazaen olsun- mutlak olarak namaz kılmak haramdır. Yani hayız ve nifas halinde bulunan bir kadın hiçbir namazı kılamaz. Namazın sahih olmasının şartlarından biri de cünüplükten, hayız ve nifastan temiz olmaktır. Şart bulunamayınca namazı yerine getirmenin mümkün olmayacağı şüphesizdir. Eğer o hallerde namaz kılacak olurlarsa, haram işler, günaha girer,

¹⁹ Nevevî, *el-Mecmû*, II, 383.

²⁰ Muhammed b. İdris Şâfiî, (ö. 204/820), *el-Ümm*, (Tsh.: Muhammed Zülfer Neccâr), Dârü'l-Ma'rife, Beyrut, 1973, I, 59.

²¹ Buhârî, “Kitâbü'l-Hayz”, 7. (I, 485); Nesâî, “Kitâbü't-Tahâra”, 183. (I, 110).

²² İmam Şâfiî, *a.g.e.*, I, 59.

²³ Akyüz, *a.g.e.*, I, 289.

ahirette de azaba müstehak olurlar. Hayız, nifas ve cünüp hallerinde namaz kılmak haram olduğundan, haramı terk etmek dahi farz, yani ibadet olacağı için, bu ilahi emri yerine getirenlerin sevap kazanacağı şüphesizdir”.²⁴

Bir vakit namazın herhangi bir kısmında gelen kanama, namazların kılınıp kılınmaması ile ilgili hükümlerin değerlendirilmesinde, mezhebler arasında farklılık göstermiştir. Bu konuyu Şâfiî ve Hanefî mezhepleri açısından ele alacak olursak; Hanefî mezhebine göre bir vakit namazın herhangi bir kısmında kanamanın gelmesi, o vaktin farziyetini düşürür. Hatta bu namaza başladıktan sonra yeni namaz içinde iken kanama gelse yine bu namazın farziyeti düşer. Şâfiî mezhebine göre bir vakit namazın başlangıcında, namaz kılacak kadar vakit geçtikten sonra kanamanın gelmesi halinde bu namazı kılmak vacip olur. Eğer temiz olduğu ilk vakitte namazını kılamadı ise âdeti sona erdikten sonra kâzasını yapması gerekir.²⁵

Hanefilere göre nafile namaza başlayan bir kadın, namaz esnasında gördüğü hayız kanaması nedeniyle daha sonra nafile namazı kaza etmesi gerekir. Fakat farz namaza başlamış ise bunu kaza etmez. Çünkü bunun kendisine farz olmadığı belirmiş olur.²⁶

Günümüzde geçmiş dönemden farklı olarak yapılan bazı açıklamalarda ise, (Hüseyin Atay ve Yaşar Nuri Öztürk’ün açıklamaları) bayanların adet ve nifas hallerinin hükmi kirlilik oluşturmadığı, dolayısı ile özel günlerindeki bayanların namazlarını kılmaya devam edebilecekleri şeklindeki görüşler savunulmaktadır. Bu görüşü savunanlara göre, bu haldeki bayanın hükmen kirli olduğu ya da o halde iken namaz kılamayacağı şeklinde bir yasak Kur’ân’da bulunmamaktadır. Bu nedenle, bayanların özel günlerinde namaz kılmaları yasaklanamaz, ancak bu hal kendilerini rahatsız edeceği için, kendilerini namaz kılmaya müsait görmezlerse, namazlarını kılmayabilirler. Bu bayanlar, kendilerini fazla bitkin bulmuyorlar ve namazlarını eda etmek istiyorlarsa, bu hallerinde iken namazlarını eda edebilirler. Nitekim Hz.

²⁴ M. Cemal Ögüt, (ö. 1966), *Kadın İlmihali*, (Sd.: Sadi Çögenli), Huzur Yayın Dağıtım, İstanbul, 2012, s. 78-79.

²⁵ Yıldız, *a.g.e.*, s. 111-112.

²⁶ Bilmen, *a.g.e.*, s. 72; Yıldız, *a.g.e.*, s. 111.

Peygamber de, bayanlara bu kolaylığı sağlamıştır. Konu hakkında müracaat edilen sünnet verileri de sahih değildir.²⁷

Kanaatimizce doğru görüş, hayız döneminde kadının namaz kılamayacağıdır. Uygulamadan da anlaşılıyor ki Peygamber efendimiz (s.a.v) döneminden günümüze kadar bu husus böyle uygulanmış ve gelmiştir. Bu konuda Kur’ân’da açık bir ifade bulunmayabilir. Fakat İslam dininin temel kaynaklarından biri de sahih sünnettir ve sünnet Kur’ân’ın açıklayıcısı durumundadır. Peygamber efendimiz döneminden itibaren böyle bir uygulamanın olması, bu rivayetlerin sahih olduğunu ortaya koyar. Ayrıca hayız döneminde kadınların namaz kılabilmesine dair herhangi bir hadis de yoktur. Bununla birlikte namazın geçerli olabilmesi için abdestli olmak şarttır. Abdestin bozulmasıyla namaz da bozulur. Böyle bir durumda sürekli abdest almak ve gelen yoğun kan nedeniyle namaz kılmak, zor olacaktır. Ayrıca bu dönemde kadının ruhsal durumu da farklılaşmaktadır. Nitekim Cenab-Hak Bakara sûresi 286. Ayette “*Allah, bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar...*” ve Maide sûresi 6. Ayette de “*...Allah size herhangi bir güçlük çıkarmak istemez...*” buyuruyor. Başta ilgili hadisler olmak üzere akli izahlar da hayız döneminde kadının namaz kılmasının caiz olmayacağını gösteriyor.

2.1.2. NİFASLI KADININ NAMAZ KILIP KILAMAYACAĞI

Nifas hakkında Kur’ân-ı Kerim’de özel bir hüküm yer almaz. Asr-ı Sadetten beri Müslümanların uygulamasını dikkate alan âlimler, hayızlı kadın için haram olan şeylerin nifaslıya da haram ve hayızlıdan sâkit olan hükümlerin nifaslıdan da sâkit olacağı hususunda görüş birliği içerisindeyler.²⁸

Kısacası, nifasın hükmü, hayızın hükmü gibidir. Nifas kanı, biriken hayız kanı olduğu için hayızlı için haram olan her şey nifaslı için de haramdır. Bu konuda ihtilaf yoktur.²⁹

Yine bazı kaynaklar hayızlıya haram olan her şeyin nifaslıya da haram olacağı hükmüne dair delilin, icma olduğunu söylemişlerdir.³⁰

²⁷ Nihat Dalgın, “Özel Günlerindeki Kadınların İbadeti”, *İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi*, Sy. 9, Konya, 2007, s. 386.

²⁸ Hacı Mehmet Günay, “Nifas”, *DİA.*, İstanbul, 2007, XXXIII, 79.

²⁹ İbn Kudâme, *el-Kâfi*, I, 181; Nevevî, *el-Mecmû*, II, 535.

³⁰ Nevevî, *el-Mecmû*, II, 537.

Nifas ve hayzın çıkış yerleri aynı olduğu için hayız ve nifasın hükmünün aynı olduğu, bu nedenle hayızlıya haram olan her şeyin nifaslıya da haram olduğunu söyleyenler vardır.³¹

Bununla birlikte sezeryanla doğum yapan kadının gördüğü kanın nifas olup olmadığı hususunda şuna bakılır:

Normal doğum dışında sezeryan yöntemiyle yapılan doğumda olduğu gibi çocuğun döl yolu dışında, bir yerden çıkması halinde, eğer döl yolundan kan gelirse bu, nifas kanı olup kadın loğusa sayılır. Böylece, nifaslı kadın namaz kılamaz, tilavet ve şükür secdesinde bulunamaz, bu sürede geçirdiği namazları kaza edemez. Loğusalığı sona eren kadının gusletmesi farzdır. Gusletmedikçe belirtilen ibadetleri yapamaz.³²

2.1.3. İSTİHÂZELİ KADININ NAMAZ KILIP KILAMAYACAĞI

İstihâze, yalnızca abdesti bozan bir durum olup guslû gerektirmez.³³

Kaynakları incelediğimizde istihâzenin hükmü; idrarın tutulamaması,³⁴ yaradan kan akması,³⁵ sürekli ağızdan akan su,³⁶ ve burundan akan kan³⁷ gibi özür hallerinin hükmüne bakılarak değerlendirilmiştir. Hayız ve nifas hali bazı ibadetlerin yerine getirilmesini engellerken istihâze hali, hayız ve nifasla engel olunan ibadetlere mani değildir.³⁸ Çünkü ibadetlerin yerine getirilmesinde istihâzenin hükmü temizliğin hükmü gibi değerlendirilmiştir.³⁹ Bu nedenle istihâze durumunda olan bir kadın namazını kılabilir.⁴⁰

Mezheplerin istihâzeli kadının abdest alması ile ilgili görüşleri şöyledir: Şâfiî mezhebine göre, istihâzeli kadın, namaz kılmadan önce akıntının geldiği organı iyice yıkamalı, temiz bir bez kullanmalı, abdest aldıktan sonra ara vermeden hemen o an

³¹ Mavsilî, *a.g.e.*, I, 47.

³² Günay, “Nifas”, *a.g.e.*, XXXIII, 80.

³³ Salim Ögüt, “İstihâze”, *a.g.e.*, XXIII, 335.

³⁴ Cezerî, *a.g.e.*, I, 130; Ğamrâvî, *a.g.e.*, s. 31; Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslâmî*, I, 478; İbn Kudâme, *el-Kâfi*, I, 176.

³⁵ İbn Kudâme, *el-Kâfi*, I, 176; Salim Ögüt, “İstihâze”, *a.g.e.*, XXIII, 334.

³⁶ İbn Abîdîn, *a.g.e.*, I, 298.

³⁷ Salim Ögüt, “İstihâze”, *a.g.e.*, XXIII, 334.

³⁸ Cezerî, *a.g.e.*, I, 130; Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslâmî*, I, 478; Ğamrâvî, *a.g.e.*, s. 31.

³⁹ İbn Kudâme, *el-Kâfi*, I, 176.

⁴⁰ Nevevî, *el-Mecmû*, II, 550-551; Ğamrâvî, *a.g.e.*, s. 31; Cezerî, *a.g.e.*, I, 130; Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslâmî*, I, 478; İbn Abîdîn, *a.g.e.*, I, 298; İbn Rüşd, *a.g.e.*, I, 47; İbn Kudâme, *el-Kâfi*, I, 176.

içinde namazını kılmalıdır. Her farz namaz için ayrı abdest alarak ibadetini yerine getirmelidir.⁴¹

Hanefî mezhebine göre, istihâzeli kadın, her namaz vakti için abdest almak zorundadır. Bu durumda olan bir kadın aynı abdestle aynı vakit içinde istediği kadar namaz kılabilir.⁴²

Hanbelî mezhebinde ise istihâzeli kadının, her namaz vakti için abdest alması gerekir. Vakıt çıkmadan dilediği kadar farz ve nafil namaz kılabilir. Her namaz için gusûl abdesti almak ta müstehabdır.⁴³ Bu konadaki delilleri de Hz. Aişe'den nakledilen Ümmü Habibe bnt. Cahş ile ilgili şu hadistir:

*“Ümmü Habibe Resullulah (s.a.v)’e gelerek, ‘ben istihâzeliyim, temizlenemiyorum. Namazı bırakayım mı? Diye sordu. Bunun üzerine Resullulah (s.a.v) şöyle buyurdu: Hayır, bu bir damar kanamasıdır. Yıkan ve sonra namaz kıl.’ Ümmü Habibe her namazda yıkanırdı.”*⁴⁴

Ayrıca Hanbelîler istihâzeli kadının aynı abdestle namazları cem edebileceğini söylemişlerdir.⁴⁵

Mâlikî mezhebine göre, istihâzeli kadın, her farz namaz için abdest almalıdır. Kanın kesilmesi durumunda da sünnet olan guslün alınmasıdır.⁴⁶

İstihâze kanaması olan bir kadının namaz kılabilceğine dair delil, Hz. Aişe'den nakledilen Fatıma bnt. Hubeyş ile ilgili hadis ve Hamne bnt. Cahş'ın rivayetidir.

Hz. Aişe'den rivayetle; “Fatıma bnt. Hubeyş Peygamber (s.a.v)’e gelerek, *“Ey Allah'ın elçisi! Ben temizlenemiyorum. Namazı bırakayım mı? Diye sordu. Bunun üzerine Resullulah (s.a.v), şöyle buyurdu: Bu damar kanamasıdır. Hayız değildir. Hayız başladığı zaman namazı bırak. Hayız müddetin dolunca, üzerindeki kanı yıka ve namaz kıl.”*⁴⁷

⁴¹ Nevevî, *el-Mecmû*, II, 550-551; Ğamrâvî, *a.g.e.*, s. 31; Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslâmî*, I, 481.

⁴² Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslâmî*, I, 481.

⁴³ İbn Kudâme, *el-Kâfi*, I, 176.

⁴⁴ Tirmizî, “Bâbu't-Tahâra”, 96. (I, 343).

⁴⁵ Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslâmî*, I, 480-481.

⁴⁶ Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslâmî*, I, 479-480.

⁴⁷ Buhârî, “Kitâbü'l-Hayz”, 9. (I, 489).

“Hamne bnt. Caḥş dedi ki; çok şiddetli adet dışı kanamam vardı. Peygamber (s.a.v)’in görüşünü almaya ve durumu haber vermeye geldim. Kız kardeşim Zeynep bnt. Caḥş’ın evindeydi, dedim ki; “Ya Resulullah, âdet dışı çok şiddetli kanamam var. Bana ne emredersin? Orucuma ve namazıma engel oluyor. Dedi ki; “Pamuk (tıkamak) senin için uygun olur. O, kanı engeller.” “Ondan fazla” dedim. “Bağla” dedi. “Daha da fazla” dedim. “Bez tutun” dedi. “Daha da fazla şiddetli bir şekilde akıp gidiyor dedim”. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v), dedi ki; “İki şey önereceğim. Hangisini yaparsan sana yeter. Hangisine gücünün yettiğini sen daha iyi bilirsin”. Şöyle devam etti, “O, şeytanın darbesidir. Allah’ın bilgisinde altı veya yedi gün olan âdet günlerini geçir, sonra yıkan, temizlendiğin kanaatine varınca da yirmi üç gece veya yirmi dört gün namaz kıl ve oruç tut. Bu, sana yeter. Böyle yap. Tıpkı diğer kadınların âdetli ve temiz günlerinde âdet görüp temizlenmesi gibi. Öğleyi geciktirip ikindiyi öne almaya, sonra temizlendiğin zaman yıkanmaya ve öğle ile ikindiyi birleştirmeye gücün yetiyorsa öyle yap. Sonra akşamı geciktirip yatışıyı öne almaya, sonra yıkanmaya ve iki namazı birleştirmeye gücün yetiyorsa öyle yap. Sabahleyin de yıkanır namaz kılarırsın. Sen böyle yap. Gücün yetiyorsa oruç ta tut.”⁴⁸

Bütün bu delillerden de anlaşılıyor ki İstihâze kanaması olan bir kadın namaz kılabilir.

2.2. ORUÇ

Arapçası “savm” olan oruç; sözlükte, hem kavli hem de fiili olarak sükut etmek demektir.⁴⁹ İstılahta ise, “imsaktan iftara kadar, başka bir deyişle fecri sadığın doğuşundan güneş batana kadar kişinin kendini özel şartlarla yemekten, içmekten ve cinsi münasebetten alıkoyması demektir”.⁵⁰

2.2.1. HAYIZLI KADININ ORUÇ TUTUP TUTAMAYACAĞI

Oruç, İslâm’ın beş şartından biri olup, farz olduğu ayetlerle sabittir. Nitekim Ramazan orucunun farz kılındığı ayetlerde⁵¹ yüce Allah şöyle buyuruyor: *“Oruç, sayılı günlerdedir. Sizden kim hasta, ya da yolculukta olursa, tutamadığı günler sayısınca başka günlerde tutar...”*

⁴⁸ Tirmizî, “Bâbu’t-Tahârat”, 95. (I, 335-337).

⁴⁹ Sa’dî, a.g.e., s. 218.

⁵⁰ Akyüz, a.g.e., II,346.

⁵¹ Bakara, 2/183-187.

Konuyu hayızlı kadın açısından incelediğimizde hayızlı kadının oruç tutup tutamayacağı ile ilgili Kur’ân’da herhangi bir hüküm yoktur.

Fakat kadınlar özel durumları sebebiyle hayız süresince dinî mükellefiyetler açısından bazı muafiyetlere ve hükümlere tâbi tutulmuştur.⁵²

Hayızlı kadının oruç tutup tutamayacağı mezhepler açısından incelediğinde Şâfiî, Hanefî, Hanbelî, Mâlikî ve Zâhirîler, kadınların bu dönemde oruç tutamayacaklarını ve oruç tutmanın kendileri için haram olduğunu,⁵³ tutulamayan oruçların sonradan kaza edilmesi gerektiğini ifade ederler.⁵⁴ Fakat Hanefî âlimlerden Kâsânî, hayızlı kadının oruç tutmasının caiz olmadığını söylemiş, haram ifadesini kullanmamıştır.⁵⁵

İbn Hazm ve Şâfiî âlimlerden Nevevî, hayızlı iken tutulan orucun haram olmasında icmânın da delil olduğunu söylerler.⁵⁶ Ayrıca bu dönemde tutulan orucun sahih olmadığını ve hayız döneminde oruç tutan kadının günahkâr olduğunu söyleyenler de olmuştur.⁵⁷

İslâm âlimleri, hayızlı kadının hayız müddetince oruç tutamayacaklarına dair asıl delil olarak Hamne bnt. Cahş’tan nakledilen hadisi ve Muaze’nin sorusu üzerine Hz. Aişe’den nakledilen rivayeti delil olarak gösterirler. Yine bu dönemde tutulamayan oruçların daha sonra kaza edilmesi gerektiğine de Hz. Aişe’den nakledilen aynı rivayeti delil olarak gösterirler.

Hamne bnt. Cahş, Peygamber (s.a.v)’e gelerek “*Âdet dışı çok şiddetli kanamasının olduğunu, bu durumun kendisini oruçtan ve namazdan alıkoyduğunu ve ne yapması gerektiğini soruyor*”. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v), “*... altı veya yedi gün âdet günlerini geçirmesini, sonra yıkanmasını, temizlendiği kanaatine*

⁵² Yavuz, “Hayız”, a.g.e., XVII, 52.

⁵³ Nevevî, *el-Mecmû*, II, 385; Büceyrimî, a.g.e., I, 133; Cezerî, a.g.e., I, 133; Zuhaylî, *el-Fıkhü’l-İslâmî*, I, 469; Merğînânî, a.g.e., I, 208; İbn Abîdîn, a.g.e., I, 291; İbn Rüşd, a.g.e., I, 44; İbn Kudâme, *el-Kâfi*, I, 158; İbn Hazm, a.g.e., II, 162.

⁵⁴ Nevevî, *el-Mecmû*, II, 386; Cezerî, a.g.e., I, 133; Merğînânî, a.g.e., I, 208-209; İbn Rüşd, a.g.e., I, 44.

⁵⁵ Kâsânî, a.g.e., I, 303.

⁵⁶ İbn Hazm, a.g.e., II, 162; Nevevî, *el-Mecmû*, II, 386.

⁵⁷ Cezerî, a.g.e., I, 133.

*varınca da yirmi üç gece veya yirmi dört gün namaz kılmasını ve oruç tutmasını” ... söylüyor.*⁵⁸

Yine Muaze isimli kadının, Hz. Aişe’ye “*Biz niçin orucu kaza ediyoruz da namazı kaza etmiyoruz*”? Şekindeki sorusu üzerine Hz. Aişe ; “*...Biz Resulullah (s.a.v) zamanında hayız olduğumuzda orucu kaza etmekle emr olunduk, namazı kaza etmekle emr olunmadık*”, cevabını vermiştir.⁵⁹

Nevevî özellikle Hz. Aişe’nin rivayetini delil olarak göstermiş, Peygamber efendimiz döneminde kadınların hayız müddetince oruç tutmadıklarını, sonradan kaza ettiklerini söylemiştir.⁶⁰

Bununla birlikte orucun kazasıyla ilgili olarak orucun senede bir ay olduğunu, birkaç günlük oruçları kaza etmenin zahmet ve meşakkat sayılmadığını, hayız, bir ayın hepsini kaplamadığı için oruçları kaza etmenin lazım geldiğini⁶¹ söyleyerek akli izahlarda bulunanlar da olmuştur.

İmsak vaktinden önce temizlenen hanımların tutmaları gereken oruçları Hanefî ve Şâfiî mezhepleri açısından incelediğimizde Hanefî mezhebine göre; âdetin ve lohusalığın en uzun süresinin imsak vaktinden hemen önce (bir an bile olabilir) dolması ile o günün orucu farz olur. En uzun müddet dolmadan önce kanamanın kesilmesi durumunda, imsak vaktine gusül abdesti alacak kadar vakit kaldı ise o günün orucunu tutmak farz olur. Bu kadar süre kalmadı ise o günün orucu kaza edilmelidir. Şâfiî mezhebine göre; kanaması devam ettiği halde âdet veya lohusalığın en uzun süresi imsak vaktinden önce dolan bir hanım oruca niyet etse orucu geçerli olur. Yerleşik âdeti bulunan hanımlar için de aynı hüküm geçerlidir. Yani âdetin imsak vaktinden önce dolacağını bilen fakat kanaması kesilen bir hanım, oruca niyet etse ve kanaması imsaktan önce kesilse orucu sahih olur.⁶²

Bunların dışında, görebildiğimiz kadarıyla günümüzde kadınların hayızlı günlerinde oruç tutabilecekleri görüşünü savunanlar da vardır. Bu görüşü savunanların bir kısmı görüşlerini şöyle savunmaktadırlar: “Hayızlı kadın, oruç

⁵⁸ Tirmizî, “Bâbu’t-Tahârat”, 95. (I, 335-337).

⁵⁹ Buhârî, “Kitâbü’l-Hayz”, 20. (I, 501); Tirmizî, “Bâbu’t-Tahârat”, 97. (I, 345).

⁶⁰ Nevevî, *el-Mecmû*, II, 385-386.

⁶¹ Cemal Ögüt, *a.g.e.*, s. 83.

⁶² Yıldız, *a.g.e.*, s. 114.

tutamayacak kadar rahatsız ve hasta oluyorsa tutmaz. Bu kendi takdirine ve sıhhatine aittir. Burada mutlaka tutamaz, tutarsa günaha girer, anlamına gelmeyeceği gibi, tutması farzdır, anlamına da gelmez. Tutabilecekse tutar veya tutamayacaksa tutmadığı günleri başka bir gün tutar. Bunlar kaza sayılmaz. Ramazandan sonra kadınlar hayızlı günlerinde tutamadıkları oruçları tutmakta zahmet çekiyorlar, bazen ertesi seneye kalıyor ve birikiyor. Ayrıca Ramazan orucu toplumsal bir ibadettir. Bütün ev halkı, mahalle halkı tutuyor. Onların içinde yiyip içmek bazen zor oluyor, günü hiç bir şey yemeden geçiren olabiliyor. Toplumsal ibadetlerin topluca yapılmasında daha çok kolaylık gösteriliyor. Hz. Peygamber'den zamanımıza kadar medeniyet ilerledi, yemekte, giyimde kolaylıklar ortaya çıktı. O dönemlerde kadınların hayız halinde nasıl korunduklarını bilemiyoruz, herhâlde çok sıkıntı çekiyorlardı. Şimdi ise, korunmaları için her türlü kolaylık ve imkân ortaya çıkmıştır. Hayız hususunda dinî hükümlerde kadınlara o zaman gösterilen kolaylıkları kaldırmak istemiyoruz. İsteyen aynı kolaylıkları sürdürebilir. Ancak isteyen kadın da bugünkü kolaylıklardan istifade edecek dinî hükümleri yerine getirebilir. Bir dinî hükmü zamanında yerine getirmek, onu başka bir zamanda yapmaktan çok daha kolaydır".⁶³

Günümüzdeki bazı kişiler de farklı bir yaklaşımla âdetli kadının orucu konusunda delil alınacak vasıftaki tek hadisin Muâze'den nakledilen Hz. Aişe'nin hadisi⁶⁴ olduğunu söylemekle birlikte bu hadiste geçen "kaza" kelimesini farklı yorumlayarak bu hadisin kadınların hayızlı günlerinde oruç tutamayacaklarına değil, aksine oruç tutmaları gerektiğine dair delil teşkil ettiğini iddia etmektedirler.

Bu yaklaşıma göre; insanları yanıltan "kaza" kelimesidir. Bu kelime, Kur'an ve sünnette ibadetler için kullanılmışsa eda yani ibadeti zamanında yapma anlamındadır. Bakara sûresi 200. , Nisâ sûresi 103. ayetlerde kaza kelimesi "ibadeti yapma" anlamında kullanılmıştır. Âlimler, ibadetlerde kazayı, vaktinin dışında yerine getirilen ibadet için kullandılar. Bu, kelimenin sözlük anlamına aykırıdır. Ama iki vakti ayırmak için oluşturulmuş bir terimdir. Aişe validemiz zamanında böyle bir terim olmadığı için onun kullandığı "kaza" kelimesine de eda anlamını vermek gerekir. Aişe validemiz "...orucu tutmamız emredildi" dediğine göre âdet kanı oruca

⁶³ Hüseyin Atay, *Kur'an'a Göre Araştırmalar*, 4. baskı, Atay yayıncılık, Ankara, 2012, I, 34-35.

⁶⁴ Buhârî, "Kitâbü'l-Hayz", 20. (I, 501); Tirmizî, "Bâbu't-Tahâra", 97. (I, 345).

engel değildir. Ramazanda oruç tutmama ruhsatını kullanan hasta, o günlerin orucunu daha sonra tutar. Âdetli kadın da bu günlerde hastalanıyorsa aynı kapsama girer. Oruç tutmama onun için de ruhsat olur. Çünkü âdet hali oruca engel değildir. Eğer engel olsaydı kadın, âdetli günlerinde kılamadığı namazları daha sonra kılmadığı gibi tutamadığı oruçları da daha sonra tutmazdı.⁶⁵

Sonuç olarak denilebilir ki; ortaya konulan hadisler hayız halinin oruca engel olduğunu ortaya koyuyor. Hadiste geçen “kaza” kelimesinin sözlük ve terim anlamını incelersek kaza sözlükte, “hükmetme”, “eda etme”, “takdir etme”,⁶⁶ “emretme”⁶⁷ ve “vakti geçtikten sonra yerine getirme”⁶⁸ demektir. Terim anlamıyla kaza, Şer’i olarak ortaya konulan vacip bir ibadeti vaktinden sonra yerine getirmedir.⁶⁹ Fıkıh âlimleri kaza kelimesini sözlük anlamıyla değil de terim anlamıyla kullanmışlardır.

Sadece kaza kelimesi değil, mesela salat kelimesini de incelediğimizde salat sözlükte, “dua”, “rahmet”, “istiğfar” ve “bereket” anlamındadır. İstılahta ise, belirlenmiş bir zamanda, belirlenen şartlar gereği bilinen zikirler ve özel rükünlerdir.⁷⁰ Bugün salat kelimesi terim anlamıyla daha çok kullanılmakta ve salat dendiğinde namaz akla gelmektedir. İsrâ sûresi 110. Ayette salat kelimesi dua anlamında kullanılmıştır. Bu, salat kelimesinin namaz anlamında kullanılmayacağı anlamına gelmez. Hayızlı kadının oruç tutamayacağına dair hüküm, Peygamber efendimiz (s.a.v) döneminden günümüze kadar uygulana gelmiştir. Peygamber efendimiz (s.a.v) ve Sahabe döneminde kaza kelimesi eda anlamında kullanılsaydı hanım sahabeler arasında hayız döneminde mutlaka oruç tutanlar olurdu. Fakat böyle bir bilgi günümüze ulaşmamıştır. Kadınların Ramazan’da tutamadıkları oruçları sonradan tutmalarının eziyet olduğu görüşü sadece akli bir izahtır. Bu durum kişiden kişiye değişir. Açık nassın olduğu yerde bu tür akli istidlallere itibar edilmez. Kaldı ki bu taabbudi bir meseledir. Taabbudi meselelerde sadece akılla hüküm vermek caiz

⁶⁵ Abdulaziz Bayındır, *Kur’ân Işığında Doğru Bildiğimiz Yanlışlar*, 4. Baskı, Süleymaniye Vakfı Yayınları, İstanbul, 2011, s. 205-206.

⁶⁶ İbrahim Mustafa – Ahmed Hasan Zeyyâd – Hamid Abdulkadir – Muhammed Ali Neccâr, *el-Mu’cemü’l-Vasît*, Çağrı Yay., İstanbul, 1989, II, 742; Sa’di, *a.g.e.*, s. 304-305.

⁶⁷ Sa’di, *a.g.e.*, s. 304.

⁶⁸ İbrahim Mustafa ve bşk., *a.g.e.*, II, 742.

⁶⁹ Kuneybî, *a.g.e.*, s. 365; Sa’di, *a.g.e.*, s. 305.

⁷⁰ Ebu Habib Sa’di, *a.g.e.*, s. 216.

değildir. Hele Peygamber'den beri kabul görmüş bir sünnet varsa akli istidlalin hiçbir değeri yoktur. Bu nedenle hayızlı kadının oruç tutması caiz değildir.

2.2.2. NİFASLI KADININ ORUÇ TUTUP TUTAMAYACAĞI

Nifasın hükmü hayzın hükmü gibidir. Hayızlıya haram olan her şey nifaslıya da haramdır. Hayız neye engelse nifas da ona engeldir. Çünkü nifas da hayız gibidir.⁷¹ Ayrıca nifasının hükmü, icma ile belirlendiğinden bu dönemde oruç tutmak haramdır.⁷² Yine âlimler sadece Ramazan orucunun değil, farz, sünnet, vacip hangisi olursa olsun nifas döneminde oruç tutmanın haram olduğunu, bunun akılla izah edilemeyeceğini belirtmişlerdir. Eğer akılla izah edilecek olursa nifas dönemi süresince görülen kan, kişiyi bedenen çökertir, güçsüzleştirir. Oruç ta zaten başlı başına bedeni halsizleştirdiğinden, insanı halsizleştiren bu iki nedenin bir araya gelmesi iyi değildir. Bu nedenle kadınlar nifas öneminde oruç tutamazlar demişlerdir.⁷³

2.2.3. İSTİHÂZELİ KADININ ORUÇ TUTUP TUTAMAYACAĞI

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi istihâze kanı, devamlı akan idrar gibi özürlülerin hükmüne tabi olduğundan özür kanı olarak kabul edilir.⁷⁴ Buna delil olarak da Hamne bnt. Cahşın peygamberimiz (s.a.v)'den rivayet ettiği hadis delil olarak gösterilir. Peygamber efendimiz (s.a.v), bu hadisinde Hamne bnt. Cahş'a altı veya yedi günü adetli olarak geçirmesini bunların dışındaki günlerde de namaz kılmasını ve oruç tutmasını buyurmuştur.⁷⁵

Cumhur, bu delillere dayanarak istihâzelinin oruç tutabileceğine hükmetmiştir.⁷⁶

⁷¹ Nevevî, *a.g.e.*, II, 536; İbn Abîdîn, *a.g.e.*, I, 298.

⁷² İbn Rüşd, *a.g.e.*, I, 41; Muhammed Abdullâh el-Cerdânî, *Fethü'l-Allâm bi-Şerhi Mürşidü'l-Enâm*, (Thk.: Muhammed el-Heccâr), Dârü'l-İbn Hazm, Beyrut, 1997, I, 268.

⁷³ Cerdânî, *a.g.e.*, I, 268.

⁷⁴ Bkz. İkinci Bölüm / İstihâzeli kadının namaz kılıp kılamayacağı/ (s. 27).

⁷⁵ Tirmizî, "Bâbu't-Tahârat", 95. (I, 335-337).

⁷⁶ Nevevî, *el-Mecmû*, II, 561, İbn Abîdîn, *a.g.e.*, I, 298; İbn Kudâme, *el-Kâfi*, I, 176; Zuhaylî, *el-Fıkhu'l-İslâmî*, I, 478.

2.3. HAC

Hac, sözlükte bir şeye kastetmek anlamına gelir. İstilahta ise, Zilhicce ayının onuncu gecesinde bilinen haliyle Arafat'ta durmak, Kâbe'yi yedi defa tavaf etmek, Safa ile Merve arasında yedi şavt yapmak manasına gelir.⁷⁷

2.3.1. HAYIZLI KADININ HACCI

Hac ibadeti de namaz ve oruç gibi islâm'ın beş temel şartından biri olup farziyeti yüce Allah tarafından Kur'ân-ı Kerim'de şöyle ortaya konmuştur.

*“Haccı da, umreyi de Allah için tamamlayın...”*⁷⁸

*“...Yolculuğuna gücü yetenlerin haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır...”*⁷⁹

“...İnsanlar arasında haccı ilan et ki, gerek yaya olarak, gerek uzak yollardan gelen yorgun develer üzerinde sana gelsinler... Allah'ın adını ansınlar... Sonra kirlerini gidersinler ve Beyt-i Atik'i (Kâbe'yi) tavaf etsinler”.⁸⁰

Örnek verdiğimiz ayetlerden özellikle de son ayetlerden tavafın farz olduğu anlaşılmaktadır. Sözlükte, bir şeyin etrafında dönmek, ona doğru gelmek⁸¹ manasına gelen, Hac ve umre işlemi olarak ta Kâbe'nin çevresinde usulüne uygun olarak yedi defa dönmek anlamını içeren Tavaf'ın, kudûm tavafı, ziyaret tavafı, veda tavafı ve umre tavafı gibi çeşitleri vardır.⁸²

Genel olarak tavafın çeşitleri ve hükümleri şöyledir.⁸³:

a) Ziyaret Tavafı: Haccın rükünlerinden ikincisidir. Bu tavafın, Hanefî mezhebine göre dört şavtı farz, üç şavtı vaciptir. Üm'e göre, yedi şavtın hepsi de farzdır.

b) Umre Tavafı: Umrenin iki rükününden biri olan farz tavaftır. Hanefî mezhebine göre, umre tavafının en az dört şavtını yapmak farz, üç şavtıysa vaciptir.

c) Veda Tavafı: Hanefî mezhebine göre vacip, Üm'e göre sünnettir.

⁷⁷ Sa'di, a.g.e., s. 76.

⁷⁸ Bakara, 2/196-200.

⁷⁹ Âl-i İmrân, 3/96-97.

⁸⁰ Hac, 22/26-29.

⁸¹ İbn Manzûr, a.g.e., II, 2722.

⁸² Akyüz, a.g.e., III, 203.

⁸³ Akyüz, a.g.e., III, 204-205.

d) Kudûm Tavafı: Hanefî mezhebine göre sünnet, Mâlikî mezhebine göre vaciptir.

Burada üzerinde duracağımız asıl konu hayızlı kadının, haccın rükünlerinden olan Ziyaret tavafını yapıp yapamayacağıdır. Çünkü asıl farz olan Ziyaret tavafıdır ve fakihler bunun üzerinde hassasiyetle durmuşlardır.

Hayızlı bir kadının hac ibadetini eda ederken tavaf dışındaki bütün menâsiki yerine getirebileceği hususunda görüş birliği vardır.⁸⁴

Bu konuyla ilgili Hz. Aişe'den rivayet edilen iki hadis delil olarak gösterilir. Hz. Aişe'den rivayet edilen birinci hadis:

*“Hz. Peygamber (s.a.v) ile birlikte hac etmek için yola çıktık. Harem-i Şerif'e geldiğimiz zaman hayız oldum. Sonra Hz. Peygamber (s.a.v), yanıma geldi. O esnada ben ağlıyordum. ‘Neden ağlıyorsun’ dedi? Ben de ‘Allah’a andolsun ki bu yıl haccetmeyi istemiyorum’ diye karşılık verdim. O da ‘Galiba hayız oldun’ dedi. Ben de ‘Evet deyince, şöyle buyurdu: ‘Bu Allah’ın Âdem kızları için takdir ettiği bir şeydir. Hacıların yaptığı her şeyi yap! Yalnız temizleninceye kadar Kâbe’yi tavaf etme’” buyurdu.*⁸⁵

Hz. Aişe'den rivayet edilen ikinci hadis:

*“Hz. Peygamber (s.a.v)’in eşlerinden Safiye, mina günlerinde hayız olmuş ve durumu Hz. Peygamber (s.a.v)’e bildirilince Hz. Peygamber (s.a.v), ‘Safiye, bizi bekletecek mi?’ Dedi. ‘O, ziyaret tavafını yaptı’, denilince, Hz. Peygamber (s.a.v), ‘O halde mesele yok’ buyurdu.”*⁸⁶

Konuyu mezhebler açısından incelediğimizde; Şâfiî mezhebine göre, Hz. Aişe'den rivayet edilen birinci hadis, tavafın haram olduğunu ortaya koyuyor. Böylece kadın hayızlı haldeyken tavaf yapamaz.⁸⁷ Ayrıca Şâfiî âlimlerden Nevevî'ye göre, hayızlı ve nifaslı kadının tavaf edemeyeceği hususunda ümmetin icması

⁸⁴ Yavuz, “hayız”, a.g.e., XVII, 52.

⁸⁵ Buhârî, “Kitâbü'l-Hayz”, 7. (I, 485); Nesâî, “Kitâbü't-Tahâra”, 183. (I, 110).

⁸⁶ Tirmizî, “Ebvâb-ı Hac”, 96. (IV, 12).

⁸⁷ Nevevî, *el-Mecmû*, II, 386; Zuhaylî, *el-Fıkhu'l-İslâmî*, I, 470.

vardır.⁸⁸ Yine Şâfiîlere göre tavaf için abdestli olmak farzdır. Hayız da abdeste engel olduğu için hayızlı kadın tavaf yapamaz.⁸⁹

Mâlikî mezhebi de hayızlı kadının tavaf yapmasının haram olduğu görüşündedir.⁹⁰ Mâlikîler buna delil olarak öncesinde örnek verdiğimiz Hz. Aîşe'nin rivayet ettiği birinci hadisi⁹¹ göstermekle birlikte Peygamber efendimiz (s.a.v)'den rivayet edilen şu hadisi de delil olarak gösterirler:

*“Beytullah'ın etrafında tavaf, namaz gibidir; şu kadar var ki, siz tavafta konuşabilirsiniz. Her kim tavafta konuşursa hayır ile konuşsun”.*⁹²

Mâlikîlere göre, Namaz için abdest nasıl şartsa tavaf için de abdestli olmak farzdır. Hayızlı kadın abdestli olamayacağı için namaz kılamadığı gibi Kâbeyi de tavaf edemez.⁹³

Hanefî âlimlerden İbn Abîdîn'e göre; hayızlı kadının yaptığı tavaf tahrimen mekruhtur. Hayızlı kadının yaptığı tavaf sahih olsa da kadın günahkâr olur. Çünkü tahâret, tavafın vaciplerindendir.⁹⁴ Yine Hanefî âlimlerden Serahsî de Hz. Aîşenin rivayet ettiği ikinci hadisi⁹⁵ delil olarak gösterir. Nitekim O'na göre; hayızlı kadın ziyaret tavafını yaparsa Mekke'ye tekrar dönüp tavafını iade etmesi gerekir. Fakat Mekke'ye dönebilme imkânı yoksa buna karşılık ceza kurbanı kesmesi gerekir.⁹⁶ Hanefîlerin temel görüşü Mekke'ye dönebilme imkânı olmayan ve tavafını hayızlı bir şekilde yapan kadının, ceza kurbanı kesmesi gerektiğidir.⁹⁷

Hanbelîlerin genel görüşüne göre de hayızlı kadın Kâbe'yi tavaf edemez.⁹⁸ Fakat Hanbelî âlimlerden İbn Kayyim el-Cevziyye şöyle der: Hz. Aîşe'den rivayet edilen hadis⁹⁹ Peygamber efendimiz (s.a.v)'in, tavafı hayızlı kadına menettiğini gösterir. Fakat o dönemde Mekke'ye kadınlarla birlikte gelenler, hanımların hayız dönemi sona erinceye kadar onları bekliyorlardı. Günümüzde ise böyle bir imkân

⁸⁸ Nevevî, *el-Mecmû*, II, 387.

⁸⁹ Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslâmî*, I, 470.

⁹⁰ İbn Rüşd, *a.g.e.*, I, 33.

⁹¹ Buhârî, “Kitâbü'l-Hayz”, 7. (I, 305); Nesâî, “Kitâbü't-Tahâra”, 183. (I, 110).

⁹² Tirmizî, “Ebvâb-ı Hac”, 109. (IV, 29); Nesâî, “Menasik”, 136. (V, 158).

⁹³ İbn Rüşd, *a.g.e.*, I, 33.

⁹⁴ İbn Abîdîn, *a.g.e.*, I, 292.

⁹⁵ Tirmizî, “Ebvâb-ı Hac”, 96. (IV, 12).

⁹⁶ Serahsî, *a.g.e.*, I, 41.

⁹⁷ Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslâmî*, III, 155; Cerdânî, *a.g.e.*, IV, 210.

⁹⁸ İbn Kudâme, *el-Muğnî*, I, 387.

⁹⁹ Buhârî, “Kitâbü'l-Hayz”, 7. (I, 485); Nesâî, “Kitâbü't-Tahârat”, 183. (I, 110).

görünmemektedir. Bu durumda hayızlı kadının Mekke'ye dönebilme imkânı yoksa, Mekke'de kaldığı müddet içerisinde kendisini bekleyecek birini bulamazsa, kısacası şartlar gereği bir takım sorunlarla karşılaşrsa hayızlı kadın, tavaf yapabilir.¹⁰⁰

İbn Teymiyye ise, hayızlının namazı ile hayızlının tavafı arasında fark olduğunu, tavafin meşakkatli bir ibadet olduğu için tekrar edilmesinin zor olduğunu, tavafin bazen ömürde bir defa yapılan bir ibadet olduğunu, bu nedenle zarururi hallerde hayızlı kadının tavafinin engellenemeyeceğini savunur.¹⁰¹

İbn Hazm'a göre de hayızlı kadın Kâbe'yi tavaf edemez. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v), bu durumda Kâbe'nin tavaf edilmesini yasaklamıştır.¹⁰²

Günümüzdeki bazı kişiler de yine konuya farklı bir bakış açısıyla bakmışlardır. Örneğin Hüseyin Atay, konunun yalnızca Kur'ân perspektifinde tartışılması gerektiğini, Kur'ân'ın hayız halini, sadece cinsi münasebete engel saydığını, buradan hareketle, hükmi kirliliğin tavafa engel görülmesinin doğru bir görüş olmadığını, hatta Kur'ân'la çelişeceğini ve düzeltilmesi gerektiğini iddia etmektedir.¹⁰³

Sonuç olarak şöyle söylenebilir ki, İslâm dini müntesipleri için bir yük değil aksine onları rahata ve huzura kavuşturacak bir dindir. Yapılan araştırmalarda geçmiş dönemlerde bile hayızlı kadının şartlar gereği Kâbe'yi tavaf edebileceği görüşünü benimseyenlerin olduğu ortaya çıkmıştır. Fakat günümüzdeki bazı düşünürlerin yaptığı gibi bu hüküm sadece Kur'ân perspektifinde ele alınamaz. Daha önce de belirtildiği gibi İslâm dininin temel kaynakları sadece Kur'ân-ı Kerimden ibaret değildir. Sünnet, icma ve kıyas da bir tarafa bırakılamaz. Peygamber efendimiz (s.a.v)'den günümüze kadar gelen bir İslâm toplumu ve bu toplumda ortaya konan, değişen ve değişmeyen hükümler vardır. Hayızlı kadının Kâbe'yi tavaf edemeyeceği hususu, sahabe döneminden günümüze kadar böyle uygulanmış gelmiştir. Bu, kesinlikle kadının ikinci plânda kaldığı anlamına gelmemelidir. Unutmamak gerekir ki, İslâm dini insanı sıkıntıya sokacak bir din değildir. Hayızlı kadının tavaf

¹⁰⁰ Ebû Abdillâh Muhammed b. Ebî Bekr b. Eyyûb İbn Kayyim el-Cevziyye, (ö. 751/1350), *İ'lâmü'l-Muvakkı'in 'an Rabbi'l-Âlemîn*, (Thk.: Ebû Ömer Ahmed Abdullâh Ahmed), Dârü'l-İbn Cevziyye, Cidde, 1423, IV, 357-358,364.

¹⁰¹ İbn Teymiyye, *a.g.e.*, XXVI, 198.

¹⁰² İbn Hazm, *a.g.e.*, I, 187.

¹⁰³ Dalgın, "Özel Günlerindeki Kadınların İbadeti", *a.g.e.*, sy. 9, s. 401.

yapmaması Onu hac ibadetinden geri bırakacaktır. Bu da Müslüman kadın için büyük bir sıkıntıdır. Uygun olan, Mekke’de kalabilme imkânı olan ve hiçbir zorlukla karşılaşmayacağını düşünen kadınların beklemleri ve hayız tamamlandıktan sonra Kâbe’yi tavaf etmeleridir. Bir de günümüz açısından değerlendirdiğimizde hacca giden insanların gidiş-dönüş vakitleri daha önce belirlenir. Kişiye dair özel bir uygulama yoktur. Bu yüzden gruptan ayrılıp Mekke’de yalnız başına kalmak, kadın için büyük bir sorumluluk ve zorluk oluşturacaktır. Bu nedenle büyük sıkıntıların yaşanacağı zaruri durumlarda, ibadetin hassasiyeti açısından hayızlı kadınların Hanefî mezhebince tavaf yapıp daha sonra ceza kurbanı kesmeleri tercihe şayandır. Belki o yıl hacca giden kadın, bir daha hacca gitme imkânı bulamayacaktır. Ayrıca günümüzde hayız gününü erteleyen ilaçların varlığı da unutulmamalıdır. Bu gün birçok kadın tarafından hac döneminde kullanılan bu ilaçlar, sağlığa zararlı değilse doktor kontrolünde kullanmaları kadınlar açısından hac ibadetini kolaylaştıracaktır.

2.3.2. NİFASLI KADININ HACCI

Nifasın hükmü daha önce de belirttiğimiz gibi hayızın hükmü gibi değerlendirilmiştir. Hayızlıya yasak olan her şey nifaslıya da yasaktır. Hayızlıya yasak olmayanlar nifaslıya da yasak değildir.

Nifaslı kadın da Kâbe’yi tavaf edemez.¹⁰⁴ Denilmiştir. Nifas halinin, hayız hali gibi değerlendirilmesinin yanında nifaslının tavaf yapamayacağına dair Hz. Aişe’den ve Hz. Ebû Bekir’den rivayet edilen iki hadis vardır.

Hz. Aişe’den rivayetle: “Hz. Ebû Bekir’in eşi Esma bnt. Umeys, eş-Şecere’de doğum yaptı. Hz. Peygamber (s.a.v)’in emri üzerine Ebû Bekir, Esma’ya gusledip ihrama girmesini söyledi”.¹⁰⁵

Hz. Ebû Bekir’den rivayetle: “Kendisi Hz. Peygamber (s.a.v)’in beraberinde hac etmek üzere yola çıktı. Yanında eşi Esma bnt. Umeys de vardı. Esma eş-Şecere’de Muhammed b. Ebû Bekir’i doğurdu. Bunun üzerine Ebû Bekir Hz. Peygamber (s.a.v)’in yanına giderek durumu O’na arz etti. Hz. Peygamber

¹⁰⁴ Günay, “Nifas”, a.g.e., XXXIII, 80.

¹⁰⁵ Nesâî, “Menâsikü’l-Hac”, 57. (V, 117-118); İbn Mâce, “Menâsik”, 12. (III, 418).

(s.a.v)’de: *Esma’nın yıkanıp, hac için ihrama girmesini, tavaf dışında hacıların yaptığı her şeyi yapmasını istedi*”.¹⁰⁶

Burda da uygun olan kanaatimizce, hayız gibi sıkıntıların yaşanacağı durumlarda kadınların tavaf yapması fakat ibadetlerin hassasiyeti açısından da Hanefî mezhebinin belirttiği gibi ceza kurbanı kesmeleridir.

Ayrıca nifas, uzun süren hamilelik durumundan sonraki bir hâdise olduğu ve kadınların hayatında az vuku bulduğu için zaruret olma derecesi hayza göre daha düşük görünmektedir.¹⁰⁷

2.3.3. İSTİHÂZELİ KADININ HACCI

Bütün mezheplerde istihâzeli kadın, özür sahibi olarak kabul edildiği için tavaf yapabilir.¹⁰⁸ Bu nedenle İstihâze kanı tavafa engel değildir.

2.4. KUR’ÂN-I KERİM OKUMA

Kur’an-ı Kerim okuma sünnet bir ibadet olarak kabul edilmiş, Kur’an-ı okuyacak kişilerin hükmi temizlik şartına sahip olup olmamaları gerektiği tartışma konusu olmuştur.

2.4.1. HAYIZLI KADININ KUR’ÂN OKUMASI

Hayızlı kadının Kur’ân okuyup okuyamayacağına dair âlimler fikir ayrılığı içinde olmuşlardır. Bu konuyu mezhepler açısından ele aldığımızda Şâfiî mezhebinde esas olan görüşe göre hayızlı kadının Kur’ân okuması haramdır.¹⁰⁹ Onların asıl delilleri, Hz. Peygamber (s.a.v)’den nakledilen “*Hayız ve cünub olan kimse Kur’ân’dan bir şey okuyamaz*”¹¹⁰ hadisidir. Yine onlara göre hayızlı kadın dil ile ifade etmeden, kalben Kur’ân-ı Kerim okuyabilir. Bir de Şâfiîlerde zayıf olarak kabul edilen ve tercih edilmeyen bir görüş vardır ki bu görüşe göre, hayızlı kadın Kur’ân okuyabilir. Fakat Şâfiîler bu görüşü esas almamışlardır. Ayrıca mezhep içinde hayız süresinin uzun olması sebebiyle bu dönemde Kur’ân okumamanın Kur’ân’ın unutulmasına neden olacağı, Kur’ân öğreten hocaların görevlerini yerine getirebilmeleri noktasında ihmalkâr olmamaları gerektiği, bu gibi nedenlerle ihtiyaç

¹⁰⁶ Nesâî, “Menâsikü’l-Hac”, 57. (V, 118); İbn Mâce, “Menâsik”, 12. (III, 418).

¹⁰⁷ Soydan, *a.g.t.*, s. 63.

¹⁰⁸ Cezerî, *a.g.e.*, I, 130.

¹⁰⁹ Nevevî, *el-Mecmû*, II, 387; Cerdânî, *a.g.e.*, I, 267.

¹¹⁰ Tirmizî, “Kitâbü’t-Tahâra”, 98. (I, 346).

nispetinde hayız döneminde Kur'ân'ın öğrenilebileceği ve öğretilbileceği görüşünü benimseyenler de olmuştur.¹¹¹

Mâlikî mezhebine göre, kadınların hayız müddeti uzun sürebilir. Bu uzun dönem de Kur'ân'ın unutulmasına sebep olacağından böyle bir endişe içinde olan kadınlar Kur'ân okuyabilir.¹¹² Fakat mâlikîlere göre kan kesildikten sonra kadın gusletmedikçe Kur'ân-ı Kerim'i yüzüne değil de ancak ezberden okuyabilir.¹¹³

Hanefî mezhebine göre, hayız döneminde olan bir kadın Kur'ân'ı okuma kastıyla Kur'ân okuyamaz.¹¹⁴ Fakat Fâtiha sûresi dahil olmak üzere diğer dua ayetlerini dua niyetiyle okuyabilir.¹¹⁵ Hanefî alimlerden Merğînânî, hayızlı kadının Kur'ân okumasına cevaz veren İmam Mâlik'e cevap olarak “*Hayız ve cünup olan bir kimse Kur'ân'dan bir şey okuyamaz*” hadisini delil olarak gösterir ve hayızlı kadının bu haldeyken Kur'ân okuyamayacağını söyler. Hatta bir âyetin bile okunamayacağını ifade eder.¹¹⁶

Hanbelîlere göre de hayızlı kadının Kur'ân okuması haramdır. Onlar da Peygamber efendimiz (s.a.v)'in “*Hayız ve cünup olan kimse Kur'ân'dan bir şey okuyamaz*” hadisini delil olarak gösterirler.¹¹⁷

Zâhirî âlimlerden İbn Hazm'a göre hayızlı kadının Kur'ân okuması caizdir.¹¹⁸

İbn Teymiyye ise hayızlı kadının unutma korkusuyla Kur'ân okuyabileceğini, böyle bir korkusu olmayan kadının ise Kur'ân okumamasının daha doğru olduğunu söylemiştir.¹¹⁹

Sonuç olarak, Şâfiî, Hanefî ve Hanbelî mezhepleri hayızlı kadının Kur'ân okuyamayacağını söylerken İmam Mâlik zaruretten dolayı hayızlı kadının Kur'ân okuyabileceğini ifade ediyor. Günümüz açısından değerlendirdiğimizde bugün Kur'ân Kursları'nda sistematik bir öğretimle Kur'ân öğrenilmekte ve öğretilmektedir. Konu hem öğreticiler hem de öğrenciler açısından

¹¹¹ Nevevî, *el-Mecmû*, II, 387.

¹¹² İbn Rüşd, *a.g.e.*, I, 38; Cerdânî, *a.g.e.*, I, 268.

¹¹³ Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslâmî*, I, 468-469.

¹¹⁴ İbn Abidîn, *a.g.e.*, I, 293; Kâsânî, *a.g.e.*, I, 303; Merğînânî, *a.g.e.*, I, 210.

¹¹⁵ İbn Abidîn, *a.g.e.*, I, 293.

¹¹⁶ Merğînânî, *a.g.e.*, I, 210.

¹¹⁷ İbn Kudâme, *el-Kâfi*, I, 159.

¹¹⁸ İbn Hazm, *a.g.e.*, I, 77.

¹¹⁹ İbn Teymiyye, *a.g.e.*, XXI, 360.

değerlendirildiğinde hayız döneminde okunamayan ve tekrar edilemeyen ayetler özellikle kurs öğrencileri tarafından, o zamana kadar öğrenilen Kur'ân ayetlerinin unutulmasına neden olacak, öğreticinin gelmemesi ve öğrencinin çalışmaması verimi düşürecektir. Ayrıca her insanın anlama kapasitesi birbirinden farklıdır. Günümüzde Kur'ân Kurslarında eğitim gören birçok öğrenci, belli bir yaş ortalamasına sahip, çoluk çocuk sahibi, evli barklı ve birçok sorumluluk yüklenen bayanlardır. Bütün bu koşullar da değerlendirildiğinde uygun olan hayızlı kadının ibadet maksatlı olmadan öğrenme ve öğretme maksatlı zaruri durumlarda Kur'ân okuyabilmesidir.

2.4.2. NİFASLI KADININ KUR'ÂN OKUMASI

Nifaslılığın hükmü hayızlılığın hükmü gibi kabul edildiğinden hayızlı için geçerli olanlar nifaslı için de geçerlidir. Daha önce hayızlılığın Kur'ân okuması başlığı altında incelediğimiz hükümler ve sonuçlar nifaslı için de geçerlidir.¹²⁰

2.4.3. İSTİHÂZELİ KADININ KUR'ÂN OKUMASI

İstihâze özür sahibi gibidir. Bu nedenle Kur'ân okuyabilir. İstihâzeli de temiz olanların hükmüne binaen abdest aldıktan sonra Kur'ân okuyabilir.¹²¹ Gördüğü özür kanı Kur'ân okumasına engel değildir.

2.5. MUSHAF DOKUNMA

Mushafa dokunma konusunda da hükmi temizlik şartının gerekip gerekmediği, geçmişten günümüze kadar tartışılan bir konu olmuştur.

2.5.1. HAYIZLI KADININ MUSHAF DOKUNMASI

Hayızlı kadının mushafa dokunup dokunamayacağı hususunda âlimler büyük bir titizlik göstermiş, geneli caiz görmemiştir.

Şâfiîler'e göre hayızlı kadının mushafa dokunması, onu yerden kaldırması ve taşıması haramdır.¹²² Şâfiîler konunun biraz daha ayrıntısına inerek mushafın necasete bulaşabilme, suya düşebilme, yanma durumunda ve Müslüman olmayanların eline geçebilme korkusu anında taşınabileceğini söylemişler, tefsir

¹²⁰ Bkz. İkinci Bölüm / Hayızlı Kadının Kur'ân Okuması/ (s. 38-40).

¹²¹ Cezerî, *a.g.e.*, I, 130.

¹²² Nevevî, *el-Mecmû*, II, 388; Cerdânî, *a.g.e.*, I, 267.

kitapları konusunda da tefsir kısmı Kur’ân ayetlerinden fazlaysa mushafın okunabileceğini ve ona dokunulabileceğini ifade etmişlerdir.¹²³

Hanefîler’e göre hayızlı kadının kılıf içindeki mushafa dokunması ve onu taşıması caizdir¹²⁴. Ayrıca dua ayetlerine dokunmak ve bu ayetleri taşımak ta caizdir.¹²⁵ Fakat Kur’ân ayetlerinin yazılı olduğu dirhem (para), kılıfsız taşınması caiz değildir.¹²⁶ İlimle uğraşan kimse tefsir, hadis ve fıkıh kitaplarını zaruret yüzünden giysisinin yeni ile veya eliyle tutabilir. Kur’ân ayetlerini abdestli olarak çevirmek müstehaptır. Yine bu yaprakları kalemle çevirmek de caizdir.¹²⁷

Mâlikîler’e göre hayızlı kadın mushafa dokunamaz.¹²⁸ Fakat Mâlikîler’e göre hayızlı olan Kur’ân öğreticisi ve öğrencisi, Kur’ân’a dokunabilir.¹²⁹ Mâlikîler’in bu görüşü, cünüplük hâlinin iradi oluşundan dolayı kabul etmeleri ve uzun süren hayız döneminde Kur’ân okuyamamanın onu unutmaya yol açabileceği endişesini taşımaları ile açıklanır.¹³⁰

Hanbelîler’e göre de hayızlı kadının mushafa dokunması haramdır.¹³¹

İbn Hazm ise hayızlı kadının mushafa dokunmasının caiz olduğunu söyler.¹³²

Hayızlı kadının mushafa dokunamayacağını söyleyen âlimler Hz. Peygamber (s.a.v)’in Amr b. Hazm’a söylediği “*Kur’ân’a ancak temiz olanlar dokunsun*”.¹³³ Hadisi ile Allâh Tealâ’nın “*Ona, ancak temizlenenler dokunabilir*”.¹³⁴ ayetini delil olarak gösterirler.

Konuyla ilgili tefsir kitaplarında ise farklı açıklamalar bulunmaktadır. Cessâs, ayeti her iki manada da değerlendirmiş, bir rivayete göre ayetteki “temiz olanlar”dan

¹²³ Zuhaylî, *el-Fıkhü’l-İslâmî*, I, 471.

¹²⁴ Kâsânî, *a.g.e.*, I, 303; Merğînânî, *a.g.e.*, I, 211; Hamdi Döndüren, *Delilleriyle Aile İlmihâli*, Altınoluk Yay., İstanbul, 2011, s. 101.

¹²⁵ İbn Abîdîn, *a.g.e.*, I, 293.

¹²⁶ Merğînânî, *a.g.e.*, I, 211.

¹²⁷ Döndüren, *a.g.e.*, s. 101.

¹²⁸ İbn Rüşd, *a.g.e.*, I, 38; Şemseddîn Muhammed Ârif ed-Dusûkî, (ö. 676/1277), *Hâşiyeti-Dusûkî alâ Şerhi’l-Kebîr, İhya el-Kitâbü’l-Arabiyye*, (y.y.), (t.s.), I, 174.

¹²⁹ Cezerî, *a.g.e.*, I, 47.

¹³⁰ Yavuz, “Hayız”, *a.g.e.*, XVII, 53.

¹³¹ İbn Kudâme, *el-Kâfi*, I, 159.

¹³² İbn Hazm, *a.g.e.*, I, 77.

¹³³ Ebü’l-Hasan Ali b. Ömer b. Ahmed Dârakutnî, (ö. 385/995), *es-Sünen*, Müessesetü’r-Risâle, Beyrut, 2004, “Kitâbü’t-Tahâra”, 435, (I, 218).

¹³⁴ Vâkıa, 56/79.

kasıt “melekler” dir. Bir rivayete göre de “abdestli olmak” tır demiştir.¹³⁵

İbn Kesîr ise, ayette geçen kitaptan maksadın gökyüzündeki kitap olduğunu, gökteki kitaba ancak meleklerin dokunabileceğini, dünyadaki mushafa da hükmi kirlilikten temiz ve abdestli olanların dokunabileceğini söyler.¹³⁶

Taberî de gökteki Kur’ân’a ancak meleklerin dokunabileceğini söyler. Sonrasında “bize göre buradaki temiz olanlardan kasıt melekler, enbiyâlar, sâlih insanlar ve günahlardan arınmış olanlardır” der.¹³⁷

Muhammed Esed ise, ayeti, “*Ki Ona ancak (kalben) temiz olanlar dokunabilir*” şeklinde tercüme etmiş, bu ayetin, “*yalnızca temiz kalpli olanlar onu doğru olarak anlayabilir ve ondan fayda elde edebilirler*” şeklinde anlaşılması gerektiğini beyan etmiştir.¹³⁸

Hayızlı kadının ve cünüplünün mushafa dokunabileceğini söyleyen İbn Hazm ile bazı fakihler, söz konusu ayette geçen “kitapla” Kur’ân’ın değil Levh-i Mahfuz’un kastedildiğini, hadisin de sahih sayılamayacağını, sahih sayılsa bile bundan müşriklerin kastedildiğini, iki nasta işaret edilen, “temiz olanlar” ifadesinin melekler veya müminler şeklinde yorumlanması gerektiğini belirtmişlerdir.¹³⁹

Vâkıa suresi 79. Ayetteki “temizlenenler” anlamına gelen “mutahharûn” kelimesiyle ilgili olarak da farklı açıklamalar bulunmakla beraber müfessirler genellikle, burada meleklerin kastedildiği kanaatinde. Abese suresi 11-16. Ayetleri bu anlamı desteklemektedir. “*Hayır, böyle yapma! Çünkü bu (Kur’ân) bir öğüttür. Dileyen ondan öğüt alır. O, şerefli ve sâdik yazıcı meleklerin elindeki yüksek, tertemiz ve çok değerli sayfelerdir*”. Dolayısıyla, buradaki dokunma anlamına gelen “mess” kelimesi, Kur’ân’ın içeriğinin Peygamber’e iletilmesinde meleklerden başkasının rolünün olamayacağını ve müşriklerin iddia ettikleri gibi kâhin veya şair sözü olmadığını ifade etmektedir. Zira müşrikler cin ve şeytanların gökten gelen haberlerden çalıntı yapabildiklerine, kâhinlerin de onlardan bilgi aldıklarına, yine her şairin kendisine şiiri dikte eden bir şeytanın bulunduğu inanıyorlardı. Hz.

¹³⁵ Cessâs, *a.g.e.*, III, 555.

¹³⁶ İbn Kesîr, *a.g.e.*, IV, 319.

¹³⁷ Taberî, *a.g.e.*, XI, 660-661.

¹³⁸ Muhammed Esed, (ö. 1992), *Kur’ân Mesajı Meal-Tefsir*, İşaret Yay., İstanbul, 1999, III, 1108.

¹³⁹ Yavuz, “Hayız”, *a.g.e.*, XVII, 52; Hayreddin Karaman ve bşk., *a.g.e.*, V, 230.

Peygamber (s.a.v)’in de Kur’ân’ı böyle bir yolla elde ettiğini ileri sürmüşlerdi. İlk zamanlardan itibaren Müslümanlar Kur’ân ayetlerinin yazılı olduğu malzemeye ve mushafa ibadet temizliği olmadan yani abdestsiz olarak dokunmamaya özen göstermişlerdir. İslâm alimlerinin çoğunluğu da Hz. Peygamber (s.a.v)’den nakledilen bazı söz ve uygulamaları, bu yöndeki çıkarımı destekleyici bulmuşlar ve mushafa el sürmek için abdest almak gerektiğine hükmetmişlerdir. Bu uygulamaları ve abdestin gerekliliği yönündeki ictihadı esas alan ve kutsal kitaba saygının bir nişanesi olarak ona el sürerken abdestli olmaya gayret eden bir müminin bu davranışı onun tesirini ve feyzini arttırır; fakat bu hükmün Kur’ân’la yakından ilgilenme ve manaları üzerinde düşünme çabasını engelleyen bir set gibi algılanması kuşkusuz yanlış olur.¹⁴⁰

2.5.2. NİFASLININ KADININ MUSHAF DOKUNMASI

Nifaslılığın hükmü, hayızlığın hükmü gibi kabul edildiğinden hayızlı için geçerli olanlar nifaslı için de geçerlidir. Daha önce hayızlığın mushafa dokunması başlığı altında incelediğimiz hükümler ve sonuçlar nifaslı için de geçerlidir.¹⁴¹

2.5.3. İSTİHÂZELİ KADININ MUSHAF DOKUNMASI

İstihâze, özür sahibi gibidir. Kur’ân okuyabilir ve mushafa dokunabilir.¹⁴² İstihâzeli kadının gördüğü özür kanı, abdest aldıktan sonra, mushafa dokunmasına engel değildir. Bu nedenle istihâze olan kadının mushafa dokunmasında herhangi bir sakınca yoktur.

2.6. MESCİDE (CAMİYE) GİRME

Mescid, sözlükte, ibadet edilen yer anlamına gelir. İstilahta ise, namaz kılmak için inşa edilen yer demektir.¹⁴³

2.6.1. HAYIZLI KADININ MESCİDE GİRMESİ

Hayızlığın mescide girip giremeyeceği ile ilgili Kur’ân’da apaçık bir hüküm yoktur. Bu konuda ki görüşler, hadislere ve Nisâ suresi 43. Ayette geçen “*Namaza*

¹⁴⁰ Hayreddin Karaman ve bşk., *a.g.e.*, V, 230.

¹⁴¹ Bkz. İkinci Bölüm /Hayızlı kadının Mushafa Dokunması/ (s. 40-43).

¹⁴² Cezerî, *a.g.e.*, I, 130.

¹⁴³ Sa’dî, *a.g.e.*, s. 167.

yaklaşmayın” ifadesine dayanmaktadır. Konuyu mezhepler açısından incelediğimizde;

Şâfiîler’e göre, hayızlı kadının camide durması haramdır.¹⁴⁴ Bu görüşlerine Hz. Aişe’den rivayet edilen şu hadisi delil olarak gösterirler: “*Ashab-ı Kirâm’ın evlerinin kapıları mescide açılmış bir halde iken, Resulullah (Mescide) gelip, ‘Şu evlerin yönlerini (kapılarını) mescitten çeviriniz’ buyurdu ve sonra (hücre-i saadetinde) girdi. Ashap, kendilerine bir ruhsat iner diye bir şey yapmadılar. Bir müddet sonra Resullah tekrar çıktı ve ‘Şu evlerin (kapılarını) çeviriniz. Çünkü ben mescidi hayız ve cünup olana helal görmüyorum’ buyurdu*”.¹⁴⁵

Yine Ümmü Seleme’den şöyle nakledilmiştir: “*Resullah mescidin avlusuna girerek yüksek sesiyle, ‘Şüphesiz mescit, cünup olana ve hayızlı kadına helal değildir’ buyurdu*”.¹⁴⁶

Ayrıca Şâfiîler’e göre hayızlı kadının itikaf¹⁴⁷ yapması da haramdır.¹⁴⁸ Fakat hayızlı kadın, iyi bir şekilde korunmuşsa ve camiye kirlitmeyeceğinden eminse caminin içinden geçebilir.¹⁴⁹ Hayızlı kadının camiden geçebileceğine dair görüşlerini, Hz. Aişe’den nakledilen diğer bir hadise dayandırmışlardır. Hz. Aişe’den rivayetle: “*Resullulah bana ‘Mescitten seccadeyi aliver’ dedi. Ben hayızlıyım dedim. Bunun üzerine ‘hayız olman senin elinde değildir’ dedi*”.¹⁵⁰

Bu bağlamda Hz. Peygamber (s.a.v)’in eşi Hz. Meymune’den aktarılan başka bir hadis daha vardır. Hz. Meymune’den rivayetle: “*Herhangi birimiz hayız bile olsa Resullulah başını onun kucağına koyar ve Kur’ân okurdu. Yine birimiz hayız olduğu halde kalkar seccadeyi alır ve mescide yayardı*”.¹⁵¹

¹⁴⁴ Nevevî, *el-Mecmû*, II, 388.

¹⁴⁵ Ebû Dâvud, “Kitâbu’t-Tahâra”, 93. (I, 267).

¹⁴⁶ İbn Mâce, “Tahâret”, 126. (I, 358).

¹⁴⁷ İ’tikâf, “Bir mescid veya mescid hükümündeki yerde ibadet için özel şekilde beklemek ve bulunmak” demektir; Akyüz, *a.g.e.*, II, 431.

¹⁴⁸ Zuhaylî, *el-Fıkhü’l-İslâmî*, I, 471.

¹⁴⁹ Nevevî, *el-Mecmû*, II, 388; Zuhaylî, *el-Fıkhü’l-İslâmî*, I, 471.

¹⁵⁰ Ebû Dâvud, “Kitâbu’t-Tahâra”, 104. (I, 303); Tirmizî, “Tahârat”, 101. (I, 303-304); Nesâî, “Tahârat”, 17. (I, 137); İbn Mâce, “Tahârat”, 120. (I, 350).

¹⁵¹ Nesâî, “Kitâbu’l-Hayz ve’l İstihâze”, 19. (I, 137).

Hanefîler'e göre, hayızlının mescide girmesi ve mescitte durması helal değildir.¹⁵² Delil olarak Hz. Aişe'den rivayet edilen hadisi gösterirler.¹⁵³

Hanbelîler'e göre, hayızlı kadının mescitte durması helal değildir.¹⁵⁴ Hatta kadın hayız kanı gördüğü müddetçe camiye giremez. Fakat hayız kanı kesilmişse gusûl abdesti almadan normal abdest alarak camiye girebilir.¹⁵⁵ Hanbelîler'e göre de hayızlı kadın camiye kirletmeyeceğinden eminse camiden geçebilir.¹⁵⁶ Delil olarak onlar da Hz. Aişe'den rivayet edilen hadisi¹⁵⁷ göstermişlerdir.

Mâlikîler'e göre de hayızlı ve cünüplünün mescide girmesi ve mescitte durması haramdır.¹⁵⁸ Fakat Mâlikîler'e göre, hayızlı ve cünüplü su bulamazsa, su sadece camide varsa, yıkanmaları (boy abdesti almaları) için başka bir çare yoksa camiden geçip ihtiyacı olan suyu alabilirler veya korku vb. zaruri durumlarda başka bir yol bulamazlarsa camiye girebilirler.¹⁵⁹

Zâhirî mezhebinden İbn Hazm'a göre, hayızlı ve nifaslının mescide girmesi caizdir. Bu görüşünü "*Hiçbir mümin necis olmaz*"¹⁶⁰ hadisine dayandırmaktadır. Ayrıca İbn Hazm, Nisâ suresi 43. Ayette geçen "Namaza yaklaşmayın" ayetinden maksadın bizzat namaz olduğunu, "namaz yerinin" anlaşılmaması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca Hz. Peygamber (s.a.v)'in "*Yeryüzünü mescit kıldım*"¹⁶¹ hadisinden, "*bütün yeryüzünün mescit olduğu anlaşılıyor*" der. İbn Hazm, caminin hayızlı ve cünüplüye yasak olduğunu ifade eden hadislerin batıl olduğunu söylemekle beraber, "*hayız döneminde mescide girmek haram olsaydı Hac esnasında Hz. Aişe yalnız tavaf yapmaktan menolunmazdı*", der.¹⁶²

Bu konuyla ilgili olarak ele alınan ve farklı yorumlanan Nisâ suresi 43. Ayette Allah şöyle buyuruyor: "*Ey iman edenler! Sarhoş iken ne söylediğinizi bilinceye kadar, yolcu olan müstesna olmak üzere, cünüp iken de gusûl edinceye*

¹⁵² İbn Abîdîn, *a.g.e.*, I, 291-292; Merğînânî, *a.g.e.*, I, 209.

¹⁵³ Ebû Dâvud, "Kitâbü't-Tahâra", 104. (I, 303).

¹⁵⁴ İbn Kudâme, *el-Kâfi*, I, 160.

¹⁵⁵ Cezerî, *a.g.e.*, I, 123.

¹⁵⁶ Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslâmî*, I, 471-472.

¹⁵⁷ Ebû Dâvud, "Tahârat", 104. (I, 303); Tirmizî, "Tahârat", 101. (I, 303-304); Nesâî, "Tahârat", 17. (I, 137); İbn Mâce, "Tahârat", 120. (I, 350).

¹⁵⁸ İbn Rüşd, *a.g.e.*, I, 37; Cezerî, *a.g.e.*, I, 121.

¹⁵⁹ Cezerî, *a.g.e.*, I, 121.

¹⁶⁰ Buhârî, "Kitâbü'l-Gusûl", 23. (I, 464); İbn Mâce, "Tahârat", 80. (I, 303).

¹⁶¹ Buhârî, "Kitâbü's-Salât", 56. (I, 634-635); Müslîm, "Mesâcid", 4. (V, 179).

¹⁶² İbn Hazm, *a.g.e.*, II, 184-187.

kadar namaza yaklaşmayın. Eğer hasta olur veya yolculuk halinde bulunursanız yahut sizden biriniz ayak yolundan gelirse yada kadınlara dokunur da –bu durumlarda- su bulamamışsanız o zaman temiz bir toprağa yönelin (teyemmüm edin); yüzlerinize ve ellerinize sürün. Şüphesiz Allah çok affedici ve bağışlayıcıdır”.

Tefsir kaynaklarını incelediğimizde, “*namaza yaklaşmayın*” ifadesi “namaz yerine yaklaşmayın” şeklinde tefsir edilmiş, bu ayetten de hayızlı ve cünüplünün camiye yaklaşmaması gerektiği sonucu çıkarılmıştır.¹⁶³

Bazı tefsirler de konuyu ayrıntısıyla ele almışlar ve şöyle açıklamışlardır; “*Yolcu olanlar müstesna*” diye tercüme edilen kısım ayette “*âbirî-sebîl*” şeklinde geçmektedir; bu ifadenin lafzi tercümesi ise “*yolu geçenlerdir*”. Hemen ardından yolcuları anlatmak üzere “*alâ sefer*” ifadesi kullanılmıştır. Yolcular böyle ifade edildiğine göre “*âbirî-sebîl*” e farklı bir mâna verilmelidir. İşte böyle düşünen ve bir kısım açıklayıcı rivayetlerden de yararlanan tefsirciler bu ifadeyi “*yolu mescitten geçenler, mescitte oturmadan bir tarafından girip diğer tarafından çıkarak yoluna devam edenler*” şeklinde anlamışlardır. Medine’ye hicret edildiğinde ilk yapılan bina mescit olmuştu. Mescidin çevresinde de bir kısım ashabin evleri vardı, bu evlerin şehre açılan yolu mescitten geçiyordu, bu sebeple bazen cünüp olarak mescitten geçmek gerekebiliyordu, ayet buna izin vermiş, bazı rivayetlere göre de Resulullah birkaç istisna dışında evlerin yollarını değiştirmiştir. Bu açıklamayı benimseyenlere göre “...*namaza yaklaşmayın*” cümlesindeki namazdan maksat “sarhoşlar için namaz ibadeti”, cünüp olanlar için ise “namaz kılınan yer olan mescittir”. Cünüp olanlar içinde oturmamak üzere –ihtiyaca binaen- mescide girip çıkabilirler; bu tefsiri yapanlar içinde Mes’ud, İbn Dinâr, Nehâî, Mâlik, Şâfî gibi alimler vardır. Ayeti farklı yorumlayan aralarında Ali, İbn Abbas, İbn Cübeyr, Mucâhid, Ebû Hânîfe gibi alimlerin de bulunduğu diğer gruba göre “*yolu geçenler*” den maksat yolculardır.¹⁶⁴

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v) döneminde camilerin işlevine bakacak olursak, mesela islâm’ın ilk müessesesi olarak nitelendirilen, Mescid-i Nebvî, Hz. Peygamber (s.a.v) ve Hulefâ-i Raşidîn dönemlerinde çok geniş bir işleve sahipti. Mescid-i Nebvî her şeyden önce ibadet yeri idi. Peygamber (s.a.v), namaz öncesinde ve sonrasında sahabesi ile ve diğer insanlarla burada sohbet eder, dinin

¹⁶³ Taberî, *a.g.e.*, IV, 101; İbn Kesîr, *a.g.e.*, I, 512; Cessâs, *a.g.e.*, II, 257.

¹⁶⁴ Hayreddin Karaman ve bşk., *a.g.e.*, II, 69-70.

gereklilerini öğretir, zikir, ve tevbe tavsiye ederdi. İslâm toplumunu ilgilendiren bütün meseleler burada müzakere edilirdi. Elçiler buraya kabul edilir, gereken durumlarda yaralıların tedavisi, mahkemeler ve bir kısım faaliyetler Mescid-i Nebevî’de gerçekleştirilirdi. Peygamber mescidi; kültür merkezi, danışma meclisi, misafirhane, hazine ve hapishane olarak kullanılırdı. Bununla birlikte oradaki faaliyet içerisinde eğitim-öğretim özel ve öncelikli bir yer tutmakta idi.¹⁶⁵

“Peygamber’in tebliği, cinsiyet gözetmeksizin toplumun bütün bireylerini muhatap alıyor; dolayısıyla tebliğin vazgeçilmez mekânı olan mescit herkesi kucaklıyordu. Peygamber mescidi, Müslüman toplumun bütün kodlarını içinde barındıran bir çekirdek gibiydi. Dolayısıyla o, kadınları sadece ibadete değil, sosyal hayatın aktığı her canlı ortamda var olmaya davet ediyordu. Camilerde verilen vaazlarla, hutbelerle kadınlar, cehaletin kucağına, hurafe ve batıl inanışların kör kuyusuna terk edilmiyordu”. Ramazan ve Kurban bayramlarının sabahında Peygamber efendimiz (s.a.v), bu nadide zamanlarda kadınların cemaatle birlikte saf tutmasını ısrarla istiyor, genciyle, yaşlısıyla, bekârıyla hatta adetli olduğu için namaz kılmayacak durumunda olanıyla bütün kadınların bayram sabahı mescide gelmesini emrediyordu. Adetli kadınlar namaz kılanların biraz gerisinde duracak ama onlarla birlikte tekbir getirecek, dualara ortak olacak, bereketten nasibini alacaktı.¹⁶⁶ Peygamber efendimiz (s.a.v), şöyle buyurmuştur: Ümmü Atiyye’den rivayetle: “Peygamberimiz (s.a.v), Ramazan ve kurban bayramlarında genç, ihtiyar, kendisini başkasına göstermeyen (perde ehli) örtülü, ve hayızlı kadınları bayram namazı yerine götürürdü. Ancak hayızlı kadınlar namaza iştirak etmemekle birlikte diğer hayır işlerine ve Müslümanların davetlerine katılır, cemaatin arkasından tekbir alırlardı”.¹⁶⁷

Sonuç olarak denilebilir ki, Hz. Aişe’nin hayızlıyken mescide girip seccadeyi alması, Hz. Meymune’nin de hayızlıyken mscide girip seccadeyi yayması ve Ümmü Atiyye’den rivayet edildiğine göre Peygamberimiz (s.a.v) tarafından bayram günleri hayızlı kadınların namaz dışında hayır işlerinde bulunmak üzere bayram namazı

¹⁶⁵ Nesimi Yazıcı, “Bir Eğitim-Öğretim Kurumu olarak Cami”, *Cep Kitapları Cami Yazıları*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara, 2012, s. 23-24.

¹⁶⁶ Huriye Martı, “Peygamber Mescidinde Kadınlar”, *Cep Kitapları Cami Yazıları*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara, 2012, s. 114,116-117.

¹⁶⁷ Müslim, “İdeyn”, 11. (VI, 485).

yerine götürülmesi, bazı İslâm alimlerinin de maslahat açısından zaruret durumunda hayızlı kadınların camiye girebilecekleri ve camide kalabilecekleri görüşleri, iyi korunmuş hayızlı kadınların vaaz dinlemek üzere camiye girebilecekleri hususuna dayanak yapılabilir. İlim öğrenmek de farz olan zaruri bir ibadettir. Peygamberimiz (s.a.v), cinsiyet ayrımı gözetmeksizin eğitime çok önem verirdi.

İbn Abbas'tan gelen rivayet şöyledir: *“Bir ramazan ya da kurban bayramı günü Peygamber (s.a.v.) ile birlikte namazgâha çıktım. O namaz kıldı ve sonra da hutbe okudu. Daha sonra kadınların yanına giderek onlara öğüt verdi, uyarıda bulundu ve sadaka vermelerini emretti”*.¹⁶⁸

Ebû Said el-Hudrî'den gelen rivayet: *“(Bir gün) kadınlar ‘Ey Allah’ın Rasûlü, erkeklerden bize meydan kalmıyor, bize özel bir gün ayırır mısınız?’ dediler. Rasûlullah onlara bir gün belirledi. Kadınlar o günde Rasûlullah’ın huzuruna gelir, O da onlara sohbet ederdi”*.¹⁶⁹ Şeklindedir.

Belki kadınların o gün camiye gelip vaaz dinlemeleri hem dünyevi hem de uhrevi hayatlarında çok şey değiştirecektir. Günümüzdeki imkânların da bir hayli değiştiği ortadadır. Uygun olan, yaygın din eğitiminin en güzel şekilde yapıldığı, hedef kitlesi çok geniş olan, her yaştan ve her düzeyden insanların gidebileceği, müminler için aynı zamanda birer okul olan ve toplumsal dayanışmanın çok iyi bir şekilde sağlandığı mekânlar olan camilere necaset bulaştırma endişesi taşımayan iyi korunmuş kadınların, vaaz dinlemek amacıyla camilere gitmeleri engellenmemelidir.

2.6.2. NİFASLI KADININ MESCİDE GİRMESİ

Nifaslı kadın da hayızlı kadın hükmünde olduğu için hayızlıya yasak olan her şey nifaslıya da yasaktır. Hayızlıya yasak olmayan hiçbir şey nifaslıya da yasak değildir. İlim öğrenmek dışında ibadet maksadı taşımayan iyi korunmuş, necaset bulaştırma endişesi taşımayan nifaslı kadınların da camiye girmelerinin dini açıdan bir sakıncasının olmadığı kanaatindeyiz.

¹⁶⁸ Buhârî, “İdeyn”, 16. (II, 538).

¹⁶⁹ Buhârî, “İlim”, 35. (I, 236).

2.6.3. İSTİHÂZELİ KADINLARIN MESCİDE GİRMESİ

İstihâzelinin hükmü sürekli idrarın akımı gibidir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, Hanefî ve Hanbelîlerin yanında hayza engel olan hiçbir şey istihâzeliye engel değildir. Hayızlı kadının görmüş olduğu hayız kanı, kadının bazı ibadetleri yapmasına engel iken, istihâzeli kadının görmüş olduğu özür kanı, kadının ibadetini yapmasına engel değildir.¹⁷⁰

Şâfiîler ise bu konuda daha farklı bir görüş beyan etmişlerdir. Onlara göre istihâzeli olan kadının camiye kan bulaştırma ihtimali varsa camiden geçmesi caiz değildir.¹⁷¹ Hatta Şâfiîlerin bir görüşüne göre istihâzelinin hükmü namaz dışında diğer bütün konularda hayızlının hükmü gibidir.¹⁷²

Bunların dışında İslâm alimleri hayızlının, nifaslının ve istihâzelinin, dua edebileceğini, Allah'ı zikir ve tesbih edebileceğini, bunda bir sakınca olmadığını söylemişler ve bu konuda ittifak etmişlerdir.¹⁷³

¹⁷⁰ Cezerî, *a.g.e.*, I, 130.

¹⁷¹ Şîrbînî, *a.g.e.*, I, 279.

¹⁷² Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslâmî*, I, 487.

¹⁷³ Nevevî, *Ravzatü't-Talibin*, I, 197; Ğamrâvî, *a.g.e.*, s. 129; Mavsîlî, *a.g.e.*, I, 22.

SONUÇ

İslam öncesi cahiliye döneminde kadın, insandan bile sayılmamıştır. Bu yanlış düşünce kadınların özel hallerine de yansımıştır. İslam, kadınla ilgili bu yanlış düşünceleri kökten yıktığı gibi, Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v), “*(Bu) hayız, Allah tarafından Âdem kızlarına verilen bir durumdur*” buyurarak nifas ve hayız gibi durumların, kadınların fizyolojik yaradılışının bir gereği olduğunu bildirmiştir. Bunun kadının aşağılanması ve dışlanması için bir sebep sayılamayacağını; aksine kadının bu hallerinde desteklenmesi gerektiğini hatırlatmıştır. İşte İslamiyet buna binaen kadını, özel hallerinde bazı ibadetlerden muaf tutmak suretiyle onu desteklemiştir. İslâm’ın kadınlara tanıdığı bu muafiyetin esası Kur’ân ve sünnette belirtildiği gibi mezhepler tarafından da genişçe ele alınmıştır.

İslâmiyet, akıl baliğ olan bütün Müslümanları ibadetle yükümlü kılmıştır. İbadet konusunda kadın ile erkek arasında bir ayrım yapılmamıştır. Allah, kadın erkek ayırt etmeden ibadet görevini yerine getirmeyen bütün Müslümanların Allah katında sorumlu olacağını buyurmuştur. Bununla birlikte kadınların özel hallerinde bazı ibadetleri yapmaları caiz görülmemiştir. Günümüzde klasik bakış açısının bazı çevrelerce yeniden tartışılmaya başlanması, meselenin ciddi bir şekilde yeniden ele alınması gereğini doğurmuştur.

Kadınların hayız ve nifas günlerinde namaz kılamayacakları, oruç tutamayacakları ve hac görevini ifa edemeyecekleri hususu, sünnet naslarına, sahabe döneminden beri devam eden uygulamalara ve icmaya dayandığı için kadınların özel hallerinde bu ibadetleri yerine getirmenin caiz olamayacağı görüşü tecihe şayandır.

Ancak İslâm dini, müntesipleri açısından bir yük olmadığından dolayı Mekke’de kalabilme imkânı olmayan ve birçok zorlukla karşılaşacağını düşünen kadınların ibadetin hassasiyeti açısından Hanefî mezhebinde tavaf yapıp daha sonra ceza kurbanı kesmeleri tercihe şayandır.

İslâm’ın öngördüğü şekilde kadınların, özel günlerinde kılamadıkları namazları sonradan kaza etmemeleri ve tutamadıkları oruçları kaza etmeleri ise sahih sünnete dayanmakla birlikte bazı mezheplerin de belirttiği gibi bu hallerde kılınamayan namazların kazasının kadın açısından ağır olacağı fakat tutulamayan

oruçların kazasının ağır olmayacağı şeklinde ele alınan görüşün isabetli olduğu kanaatini oluşturmaktadır.

Kadınların özel hallerinde Kur'ân okuyamayacağı ve Kur'ân'a dokunamayacağı hususu nasslara dayanmaktadır. Bununla birlikte İmam Mâlik'ten nakledilen, zaruri durumlarda ibadet maksadı olmadan, Kur'ân'ı öğrenme ve öğretme maksadına binaen özel hallerde Kur'ân okunabileceği ve Kur'ân'a dokunulabileceği görüşüyle amel edilebilmesi daha uygundur.

Hayızlı kadının mescide girmesiyle ilgili olarak, Hz. Aişe'nin hayızlıyken mescide girip seccadeyi alması, Hz. Meymune'nin de hayızlıyken mescide girip seccadeyi sermesi, Ümmü Atiyye'den rivayet edildiği üzere Peygamberimiz (s.a.v) tarafından bayram günleri hayızlı kadınların namaz dışında hayır işlerinde bulunmak üzere bayram namazı yerine götürülmesi, bazı İslâm âlimlerinin de zaruri durumlarda hayızlı kadınların camiye girebilecekleri ve camide kalabilecekleri görüşleri, necaset bulaştırma endişesi taşımayan iyi korunmuş hayızlı ve nifaslı kadınların farz bir ibadet olan ilmi öğrenmek için vaaz dinlemek üzere camiye girebilecekleri kanaatini oluşturmaktadır.

İstihâze hali ise sürekli idrarın akımı ve burun kanamsı gibi hükümlere tabi tutulduğundan hiçbir ibadete engel değildir.

Hasılı bu hükümler, kadınların ikinci sınıf olduğu anlamına asla gelmemelidir. Yüce dinimiz İslâm, özel hallerde biyolojik ve psikolojik bir takım değişikliklerle duygusallaşan kadınların hassasiyetine büyük önem vermiş ve hayzı Allah tarafından kadınlara verilen normal bir durum olarak belirtmiştir. Unutmamak gerekir ki *“Doğrusunu en iyi bilen Allah'tır”*.

KAYNAKLAR

- AKYÜZ, Vecdi, *Mukayeseli İbadetler İlmihali*, İz Yayıncılık, İstanbul, 1995.
- ATAY, Hüseyin, *Kur'an'a Göre Araştırmalar*, 4. baskı Atay Yayıncılık, Ankara, 2012.
- BÂCÛRÎ, İbrahim, (ö. 1277/1861), *Hâşiyetü'l-Bâcûrî alâ İbn Kâsım el-Ğizî, Dâru'l-İhya el-Kütübü'l-Arabiyye*, (y.y.), (t.s.).
- BAYINDIR, Abdulaziz, *Kur'an Işığında Doğru Bildiğimiz Yanlışlar*, 4. baskı, Süleymaniye Vakfı Yayınları, İstanbul, 2011.
- BEYDÂVÎ, Nasırüddîn Ebî Said Abdullah b. Ömer b. Muhammed, (ö. 685/1286), *Envâru't-Tenzil ve Esraru't-Te'vil*, Müessesetü Şa'bân, Beyrut, (t.s.).
- BİLMEN, Ömer Nasuhi, (ö. 1971), *Büyük İslâm İlmihali*, Bilmen Yayınevi, İstanbul, (t.s.).
- BUHÂRÎ, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil, (ö. 256/870), *Sâhîhü'l-Buhârî*, (Şerh.: Ahmed b. Ali İbn Hacer el-Askalanî), Dâru'd-Deyyân, Kahire, 1988.
- BUHUTÎ, Mansur b. Yunus b. İdris, (ö. 1051/1641), *Keşşafü'l-Kın'a 'an metni'l-İkna*, (Thk.: Muhammed Emin Dinnavi), Allâmü'l-Kütüb, Beyrut, 1997.
- BÜCEYRİMÎ, Süleyman b. Ömer B. Muhammed, (ö. 1221/1807), *Hâşiyetü'l-Büceyrimî alâ Şerhi'l-Menheci't-tullâb*, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, Diyarbakır, (t.s.).
- CERDÂNÎ, Muhammed Abdullâh, *Fethü'l-Allâm bi-Şerhi Mürşidü'l-Enâm*, (Thk.: Muhammed el-Heccâr), Dâru'l-İbn Hazm, Beyrut, 1997.
- CESSÂS, Ebû Bekr Ahmed b. Ali er-Râzî, (ö. 370/981), *Ahkâmü'l-Kur'an*, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 1994.
- CEZERÎ, Abdurrahman b. Muhammed b. İyaz, (ö. 750/1350), *Kitâbü'l-Fıkh alâ Mezâhibi'l-Erbâa, İhyâtü'l-turâsü'l-Arabi*, Beyrut, (t.s.).
- DALGIN, Nihat, “Özel Günlerindeki Kadınların İbadeti”, *İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi*, 2007, sy. 9, s. 386, 401

DÂRAKUTNÎ, Ebû'l-Hasan Ali b. Ömer b. Ahmed, (ö. 385/955), *es-Sünen*, Müessesetü'l-Risâle, Beyrut, 2004.

DİMYATÎ, Ebû Bekr el-Bekri İbnü'l-Ârif Muhammed Şatta, (ö. 1302/1885), *Îânetü't-Tâlibîn*, Dârü'l-İhyaü'l-Kütübi'l-Arabiyye, (y.y), (t.s.).

DÖNDÜREN, Hamdi, *Delilleriyle Aile İlmihâli*, Altınoluk Yayınları, İstanbul, 2011.

DUSÛKÎ, Şemseddîn Muhammed Ârif, (ö. 676/1277), *Hâşiyeti-Dusûkî alâ Şerhi'l-Kebîr*, İhya el-Kitâbü'l-Arabiyye, (y.y), (t.s.).

EBÛ DAVÛD, Süleyman b. Eş'as es-Sicistanî, (ö. 275/888), *Sunenu Ebî Davûd*, (şerh.: Ebû Tayyib Muhammed Şemsi'l Hakku'l-Azîm Abbâdî), Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1997.

ERDEBİLÎ, Cemâluddîn Yusuf, (öl. 776/1374), *Kitâbü'l-Envâr li 'Ameli'l-Ebrâr*, Mektebetü'l-Cemâliyye, Mısır, 1910.

GUYTAN, Arthur C.-HALL, John E., *Tıbbi Fizyoloji*, 11. basım, (Trc. Editörleri: Hayrünnisa Çavuşoğlu - Berrak Çağlayan Yeğen), Nobel Tıp Kitapevleri ve Yüce Yayınları, İstanbul, 2005.

GÜNAY, Hacı Mehmet, "Nifas", *DİA*, İstanbul, 2001, XXXIII, 79-80.

ĞAMRÂVÎ, Muhammed ez-Zehrâ, *es-Sirâcü'l-Vehhâc Şerh 'alâ Metni'l-Minhâc*, Matba'at-i Haznedar, İstanbul, (t.s.).

HİN, Mustafa-BUĞA, Mustafa, *el-Fıkhu'l-Menhacî*, Dârü'l-Ulûmü'l-İnsaniyye, Dimeşk, 1996.

İBN ABÎDÎN, Muhammed Emin b. Ömer b. Abdulaziz, (ö. 1252/1836), *Reddû'l-Muhtâr 'ale'd-Dürri'l-Muhtâr Şerhi Tenviri'l-Ebsâr*, Kahraman Yayınları, İstanbul, 1984.

İBN HACER el-HEYTEMÎ, Şihabüddîn Ahmed b. Muhammed b. Muhammed b. Ali, (ö. 974/1567), *Minhâcü'l-Kavim bi-Şerhi Mesâili't-Ta'lim*, Dârü'l-Minhâc, Beyrut, 2006.

-----, *Tuhfetü'l-Muhtâc bi-Şerhi'l-Minhâc*, Dârü's-sadr, Beyrut, (t.s.).

İBN HAZM, Ebû Muhammed Ali b. Ahmed b. Saîd, (ö. 456/1064), *el-Muhallâ*, (Thk.: Ahmed Muhammed Şakir), İdaretü't-Tıbaati'l-Müniriyye, Kahire, 1352.

İBN KAYYİM el-CEVZİYYE, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ebî Bekr b. Eyyûb, (ö. 751/1350), *İ'lâmü'l-Muvakkı'in 'an Rabbi'l-Âlemîn*, (Thk.: Ebû Ömer Ahmed b. Abdullâh Ahmed), Dârü'l-İbn Cevziyye, Cidde, 1423.

İBN KESÎR, Ebü'l-Fidâ İsmâil b. Ömer, (ö. 774/1373), *Tefsîrü'l-Kur'âni'l-Azîm*, Dârü'l-Ma'rife, Beyrut, 1987.

İBN KUDÂME, Muvafakuddîn Ebû Muhammed Abdullah b. Ahmed b. Muhammed, (ö. 620/1233), *el-Kâfî*, (Thk.: Abdullah b. Abdulmuhsin Türkî), Dârü'l-Hicr, Kahire, 1992.

-----, *el-Muğnî*, (Thk.: Abdullah b. Abdulmuhsin Türkî, Abdulfettah Muhammed el-Hulu), Dârü'l-Âlemi'l-Kütüb, Riyad, 1997.

İBN MÂCE, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezid el-Kazvînî, (ö. 273/887), *Sunenu İbn Mâce*, (Şerh.: Ebu'l-Hasen el-Hanefî el-Ma'ruf es-Sindî), Dârü'l-Ma'rife, Beyrut, 1996.

İBN MANZÛR, Ebü'l-Fazl Muhammed b. Mükerrrem b. el-Ensârî, (ö.711/1311), *Lisânu'l-Arab*, (Thk.: Abdullah Ali Kebîr, Muhammed Ahmed Hasbullah, Haşim Muhammed Şazilî), Dârü'l-Meârif, Kahire, (t.s.).

İBN RÜŞD, Ebü'l-Velid Muhammed b. Ahmed b. Muhammed b. Ahmed Kurtubî, (ö. 595/1198), *Bidâyetü'l-Müctehid ve Nihâyeti'l-Muktesid*, Kahraman Yayınları, İstanbul, 1985.

İBN TEYMİYYE, Ebü'l-Abbas Takıyüddîn Ahmed b. Abdulhalim, (öl. 728/1328), *Mecmuu Fetava*, (Thk.: Amil el-Cezzar, Enver el-Bas), Dârü'l-Vefa, Mansure, 2005.

VİZÂRETÜ'L- EVKÂFİ VE'Ş ŞUÛNÜ'L- İSLÂMİYYE, Komisyon, *el-Mevsûâtü'l-Fıkhiyye*, 2. baskı, Zâtü's-Selâsil, Kuveyt, 1987.

KALYUBÎ, Şihâbuddîn Ahmed b. Selâme, (ö. 1069/1659), *Hâşiyetu Şerhi Celâleddîn Muhammed b. Ahmed el-Muhallâ*, Mektebetü ve Matbaatü tab'i, Mısır, 1856.

KARAMAN, Hayreddin-ÇAĞRICI, Mustafa-DÖNMEZ, İbrahim Kafi-GÜMÜŞ, Sadrettin, *Kur'ân Yolu*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2007.

KÂSÂNÎ, Alâuddîn Ebî Bekr b. Mes'ud el-Haneî, (ö. 587/1191), *Bedâi'us-Sanaî fî Tertibi's-Şerâi*, (Thk.: Ali Muhammed Muavvez, Adil Ahmed Abdülmevcud), Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1997.

KOCATÜRK, Utkan, *Açıklamalı Tıp Terimleri Sözlüğü*, 10. basım, Nobel Tıp Kitapevi, Ankara, 2005.

KONEVÎ, Kâsım, (ö. 978/1571), *Enîsü'l-Fukahâ fî ta'rîfâtî'l-elfâzî'l-mütedâbille-beyne'l-Fukahâ*, 2. baskı, (Thk.: Ahmed b. Abdurrezak el-Kubeysî), Dârü'l-Vefa, Cidde, 1987.

KUNEYBÎ, Sadık, *Mu'cemü'l-Lugatü'l-Fukahâ*, 2. baskı, Dârü'n-Nefâis, Beyrut, 1988.

KURTUBÎ, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed el-Ensârî, (ö. 671/1273), *el-Câmi 'li-Ahkâmi'l-Kur'ân*, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, (t.s.).

KUTSAL KİTAP, Tevrat, Levililer, 3. baskı, Kitabı Mukaddes Şirketi ile Yeni Yaşam Yayınları, İstanbul, 2003.

KÜHECÎ, Abdullah b. Hasan, *Zâdü'l-Muhtâc bi-Şerhi'l-Minhâc*, (Thk.: Abdullah b. İbrahim Ensârî), Mektebetü'l-Asriyye, Beyrut, 1988.

MÂLİK B. ENES, Ebû Abdillâh, (ö. 179/795), *el-Muvatta'*, (Muhammed b. Abdulbâki b. Yusuf ez-Zürkânî el-Mısırî el-Ezherî, el-Mâlikî), Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1990.

MARTI, Huriye, "Peygamber Mescidinde Kadınlar", *Cep Kitapları Cami Yazıları*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2012. s. 114, 116-117.

MAVSİLÎ, Abdullâh b. Mahmud b. Mevdud, (ö. 683/1284), *el-İhtiyâr li Ta'lili'l-Muhtâr*, Dârü'l-Erkâm, Beyrut, (t.s.).

MERĞİNÂNÎ, Burhânuddîn Ebi'l-Hasan Ali b. Ebî Bekr, (ö. 593/1197), *el-Hidâye Şerhu Bidâyetü'l-Mübtedi*, (Şerhu Alâmeti Abdulhayy el-Konevî ile birlikte), İdâretü'l-Kur'ân ve'l-Ulûmü'l-İslâmiyye, Karaçi, (t.s.).

MUHAMMED ESED, (ö. 1992), *Kur'ân Mesajı Meal-Tefsir*, İşaret yayınları, İstanbul, 1999.

MUSTAFA, İbrahim-ZEYYÂD, Ahmed Hasan-ABDULKADİR, Hamid-NECCÂR, Muhammed Ali, *el-Mu'cemü'l-Vasıt*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1989.

MÜSLİM, Ebu'l-Hüseyin el-Haccâc, (ö. 261/875), *Sâhîh-i Müslim*, (Şerh.: Muhyiddin Ebî Zekerriyyâ Yahya b. Şeref Nevevî), Beyrut, 1994.

NESÂÎ, Ebû Abdurrahmân Ahmed b. Ali b. Şuayb, (ö. 303/915), *es-Sünen*, (Şerh.: Abdurrahmân b. Celâlidîn Suyûtî), Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1995.

NEVEVÎ, Ebû Zekerriyyâ Muhyiddin Yahya b. Şeref, (ö. 676/1277), *Ta'rîfû'l-Elfâzi'l-Tenbîh ve Lüğatü'l-Fıkhî*, (Thk.: Abdulğani ed-dakr), Dârü'l-Kalem, Dimeşk, 1988.

-----, *Ravzatü't-Talibin*, (Thk.: Adil Ahmed Abdulmevcud, Ali Muhammed Muavvez), Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1992.

-----, *el-Mecmû Şerhi'l-Mühezzeb li's-Şirazî*, (Thk.: Muhammed Necib el-Mutii), Mektebetü'l-İrşad, Cidde, (t.s.).

OBSTETRİCS, Williams, *Williams Doğum Bilgisi*, 21. baskı, (Trc.: Ayşegül Cengiz Akman), Nobel Tıp Kitapevleri, İstanbul, 2005.

ÖĞÜT, M. Cemal, (ö. 1966), *Kadın İlmihali*, (Sd.: Sadi Çögenli), Huzur Yayın Dağıtım, İstanbul, 2012.

ÖĞÜT, Salim, “İstihâze”, *DİA*, İstanbul, 2001, XXIII, 334-335.

ÖZ, Mustafa, “Muhakkime-i Ūlâ”, *DİA*, İstanbul, 2005, XXX, 398.

REMLÎ, Şemsüddîn, Muhammed b. Ebi'l-Abbas b. Hamza b. Şihabüddîn eş-Şehir bi's-Şâfî's Sağır, (ö. 1004/1596), *Nihâyetü'l-Muhtâc ilâ Şerhi'l-Minhâc*, Mektebetü'l-İslâmiyye, (y.y.), (t.s.).

SÂBŪNÎ, Muhammed Ali, (ö. 1405/1985), *Sefvetü't-Tefâsîr*, Dârü'l-Fikr, Beyrut, 1996.

SA'DÎ, Abdurrahman b. Nasır, (ö. 1374/1956), *Teysiru'l-Kerimi'r-Rahmân fî Tefsîri Kelâmi'l-Mennân*, (Thk.: Taha Abdurrauf Sad), Mektebetü'l-Evs, Medine, (t.s.).

SA'DÎ, Ebû Ceyb, *el-Kâmusü'l-Fıkhî*, Dârü'l-Fıkr, Dımeşk, 1988.

SAHNÛN, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdisselâm b. Sa'id el-Tenuhî, (ö. 256/870), *el-Müdevvenetü'l-Kübrâ*, Matbaatü's-Saade, Mısır, 1323.

SÂVÎ, Ahmed, (ö. 1241/1825), *Hâşiyetü'l-Alâmetü's-Sâvî alâ Tefsiri'l-Celâleyn*, Dârü'l-Fıkr, Beyrut, 1973.

SERAHSÎ, Ebû Bekr Şemsü'l-Eimme Muhammed b. Ahmed b. Sehl, (ö. 483/1090), *Kitâbü'l-Mebsut*, Dârü'l-Ma'rife, Beyrut, 1989.

SOYDAN, Gülsüm, *Kadınlara Özel Hallerle İlgili Hükümlerin İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi*, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2007.

ŞÂFÎ, Muhammed b. İdris, (ö. 204/820), *el-Ümm*, (Tsh.: Muhammed Zülfer Neccâr), Dârü'l-Ma'rife, Beyrut, 1973.

ŞEVKÂNÎ, Muhammed b. Ali b. Muhammed, (ö. 1250/1834), *Fethu'l-Kadîr*, Dârü'l-Hadis, Kahire, 1993.

ŞİRÂZÎ, Ebû İshak Cemâluddîn İbrahim b. Ali b. Yusuf, (ö. 472/1079), *el-Mühezzebe fî fıkhî'l-İmâmi's-Şâfî*, (Thk.: Muhammed Zuhaylî), Dârü'l-Kalem, Dımeşk, 1992.

ŞİRBÎNÎ, Şemsüddîn Muhammed b. el-Hatib (ö. 977/1570), *Muğni'l-Muhtâc ilâ Ma'rifeti Me'ânî Elfâzi'l-Minhâc*, (Thk.: Ali Muhammed Muavvez, Adil Ahmed Abdulmevcud), Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1994.

TABERÎ, Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr b. Yezid, (ö. 310/923), *Câmi'u'l-Beyân fî Te'vîli'l-Kur'ân*, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1992.

TARHAN, Nevzat, *Kadın Psikolojisi*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2009.

-----, *Evlilik Psikolojisi-Öncesi ve Sonrasıyla evlilik-*, 4. baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2008.

TİRMİZÎ, Ebû İshak Muhammed b. İsâ b. Serve, (ö. 279/892), *el-Câmiu's-Sahîh*, (Şerh.: Muhammed Abdurrahman b. Abdurrahim Mubâr Kefûrî), Beyrut, (t.s.).

(Türk Dil Kurumu), *Türkçe Sözlük*, 9. baskı, TDK Yayınları, Ankara, 1998.

YAZICI, Nesimi, “Bir Eğitim-Öğretim Kurumu Olarak Cami”, *Cep Kitapları Cami Yazıları*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2012. s. 23-24.

YAZIR, Muhammed Hamdi, (ö. 1942), *Hak Dîni Kur'ân Dili*, (Sd.: Sıtkı Gülle), Huzur Yayın Dağıtım, İstanbul, 2008.

YAVUZ, Yunus Vehbi, “Hayız”, *DİA*, İstanbul, 1998, XVII, 1998, 52.

YILDIZ, Kemal, *Hanımların Özel Halleri*, 6. baskı, Semerkant Yayınları, İstanbul, 2007.

ZEYLÂ'Î, Cemâlüddîn Ebî Muhammed b. Abdillâh b. Yusuf, (ö. 762/1360), *Nasbü'r-Râye li-Ehâdîsi'l-Hidâye*, (Thk.: Ahmed Şemseddîn), Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1996.

ZUHAYLÎ, Vehbe, *el-Fıkhü'l-İslâmî ve edilletuhû*, 3. baskı, Dârü'l-Fıkr, Suriye, 1996.

-----, *Tefsîrü'l-Münîr*, 2. baskı, (Terc.: Hamdi Arslan, Ahmet Efe, Beşir Eryarsoy, H. İbrahim Kutluay, Nurettin Yıldız), Bilimevi Basın Yayın, İstanbul, 2005.

Kadınların Özel Hallerinde Yapabilecekleri ve Yapamayacakları İbadetler

Ayşe AYAZ

Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı

Doç. Dr. Sahip BEROJE

2013

ÖZET

“Kadınların özel hallerinde yapabilecekleri ve yapamayacakları ibadetler” adlı tezimiz önsöz, iki bölüm ve sonuç bölümünden meydana gelmektedir.

Önsözde ibadetin öneminden, bu konuda kadın ve erkek arasında bir ayrım olmadığından, tezimizin hazırlanış amacından bahsedilmiştir.

Birinci bölümde kadınların özel hallerinin ne olduğunu, özel hallerin tıbbi ve psikolojik sonuçlarını, İslâm’ın ve diğer ilahi dinlerin özel hallerdeki kadınlara bakış açısını açıklamaya çalıştık.

İkinci bölümde kadınların özel hallerinde yapabilecekleri ve yapamayacakları ibadetleri Kur’ân-ı Kerim ve hadisler ışığında ele aldık. Mezheplerin görüşlerine delilleriyle birlikte yer verdik. Klasik bakış açısının bazı çevrelerce yeniden tartışılmaya başlanması sonucu ortaya çıkan modern görüşlere değindik.

Sonuç kısmında ise genel bir değerlendirme yaparak deliller ışığında kendi görüşümüzü ortaya koyduk.

Anahtar kelimeler; Kadın, ibadet, hayız, nifas, istihâze.

**Worships Which are Allowed and not Allowed to do In Conditions of
Privacy by Women**

Ayşe AYAZ

Basic Islamic Sciences

Doç. Dr. Sahip BEROJE

2013

ABSTRACT

Our thesis which is named as “*Worships Which are Allowed and not Allowed to do In Conditions of Privacy by Woman*” is composed of preface, two sections and conclusion.

In the preface, the importance of worship was stressed and it was emphasized that there is no distinction between men and women within this respect. From the aim of our thesis, such an undertone has been interspersed into our thesis in the first section, the conditions of privacy in women were explained together with their medical consequences, and these conditions were also touched on in context of the other theistic religions.

In the second section, we touched on the types of worships women are allowed to do and not to do in the conditions of privacy in women in the light of the Qur'an and hadith. We also touched on the view of sects (madhab) in this respect. We also introduced modern approaches to these topics as a result of the debates by some circles.

In the conclusion section we introduced a general overview about these topics in the light of evidence and pointed out our view.

Key Words: Women, worship, menstruation, istihade, nifas.